

TUHAATJUTIGIINNGITKUFFI AANNIAQTUQLU,

TAAMNA AANNIAQTUQ AMIRNAQTUMIITTUQ

Uqauhilluangat amaamakpit uqauhirigungni aanniaruvit
tughiutaunngittuq munaqtinut katimaqatigiingnullu.

Ahiagut kihimi, pilaarutauyuq ayuqnaiyautinut,
aanniqtailiniqmut, pittiaraniqhanut naatkutigiingniqmiklu
ikayuutinut.

KINGULLIQ UNNIUJJUT – October 2015

ᐅᓃᐅᓯᓃᓃᓃ ᐅᓯᓯᓃᓃᓃ ᐅᓃᓃᓃᓃᓃ ᓃᓃᓃᓃᓃ
Uqauhinut Kamisinaup Havakvia Nunavunmi
Office of the Languages Commissioner of Nunavut
Bureau du Commissaire aux langues du Nunavut

ᐃᓗ ᐃᓂᑲᑦᑕᑦᐱᑲᑦ ᐃᓂᑲᑦᑕᑦ ᑲᑲᑲᑦᑲᑦᑲᑦ ᑕᑲᑲᑦ ᐱᓗᐃᑦᑲᑦᑲᑦ.

Ce document est aussi publié en français.

This document is also published in English.

Ilittuqhiviit (qaanga)

“Tuhaatjutigiinngitkuffi aanniaqtuqlu, taamna aanniaqtuq amirnaqtumiittuq.”¹

Uqauhilluangat amaamakpit uqauhirigungni aanniaruvit tughiutaunngittuq munaqtiinut katimaqatigiingnullu. Ahiagut kihimi, pilaarutauyuq ayuqnaiyautinut, aanniqtailiniqmut, pittiarriqhanut naatkutigiingniqmullu ikayuutinut.²⁻³

¹ Sarah BOWEN taamnalua Jeanine ROY, *Integration des services d'interpretation dans la gestion des risques*, Winnipeg, 2009, p.6.

² Somnath SAHA taamnalua Lisa A. COOPER, *Havaaghait Ilagiingniillu Ilitquhilgit Aulattiarniit Aanniaqtut-Ihumagilluaqhugit Aanniaqtuligiyyinit*, Commonwealth-kut Tutquumaviat, October 2006-mi.

³ *Ihuaqhaivalliyut Pittiarriqhanik Nanmiqaliqpalliaplutik: Havaaghat Ilitquhilgit Aulattiarniit Nutqaqtiqpaalliqhugu Inukluhungniq Aallatqiingniillu Ilitquhiit Aanniaqtuligiyyinit*, Commonwealth-kut Tutquumaviat, October 2006-mi.

ᐅᖅᑲᐅᖅᓂᐅᖅ ᑲᐅᖅᓂᐅᖅ ᐱᖅᑲᖅᑲᐱᐱᐱ ᓂᐱᓂᐅᖅ
Uqauhinut Kamisinaup Havakvia Nunavunmi
Office of the Languages Commissioner of Nunavut
Bureau du Commissaire aux langues du Nunavut

HAVAKVINGNIT QAUYIHAIYUT NAUNAITKUTAIT

QAUYIHAIYUT TALVANI QIKIQTANI AANNIAQVIANIT MALIGIAGHAITA TAAPKUNINGA UQAUHILLUANUT MALIGAIT NUNAVUNMI

KINGULLIQ UNNIUJJUT

October 2015

Ilittuqhitit

Amihut inuit katimaqatigiillu Nunavunmi quyagiyaghavut ilauvakkamik qauyihagtunut ilitturipkaiplutiklu naunaitkutanut. Ikayuqhutik uqautittiaqhutiklu kiuhihaktut apiqhuqtaugaangamik aanniaqtailiniqmut ikayuutainut talvani Qikiqtani Aanniaqvianit quyagittiaqtavut.

Quyagiyumayaqqut taapkua tamangnik inuit Qikiqtani Aanniaqvianit, Iqalungni, qaihimayullu apiqhuqtauyughat taapkualu ilihimaliqtainik unipkaaqtut uvaptingnut.

Quyagivaqqullu taapkua inuit ilauyut katimayunut, tamangniklu ikayuqtut apiqhuqtauyughanik, inuillu kiuhiyut naunaiqhittinnagit titiqqaniklu havaat aullaqtilihaaqhutik.

Sandra Inutiq
Uqauhinut Kamisina

NAUNAITKUTAT TITIQQANUT

1. ILITTUQHITIT	8
1.1. Ilitturiyumayait	8
1.2. Upaghugit	8
1.3. Naunaitkutat Hulihimayainut	9
1.3.1. Inuit	9
1.3.2. Havakviat Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu	10
2. ILANGA 1	12
2.1. Ihuinaaqtuliyut	12
2.2. Ihumaaluut	15
2.3. Maligaliqiyit Uqauhiit	15
2.3.1. Uqauhirnut Maligait	15
2.3.2. Pilaarutit Ilihimmattiaqhuqit Ihumaliurniq	15
2.3.3. Hivulliyutiyaghat Akiliqtaghauniaqtunut	16
2.3.4. Havaaghaita Uqauhirnut Kamissinap	16
2.3.5. Ataniqtuqtuiyut Havakvingnit Qauyihaiyunik	17
2.3.5.1. Qikiqtani Aanniaqviat: Aviktuqhimayut Havakviat	17
2.3.5.2. Uqauhirnut Kamissinap Hakugingnia Qauyihainirmut	17
2.3.5.3. Havakvingnit Qauyihaiyut	17
2.4. Havauhiit	23
2.4.1. Apiqhuyut	23
2.4.2. Titirautit	23
2.5. Naunaitkutat Ihumagiyaghat Qauyihagtainut	24
2.5.1. Uqauhirnut Maligaghaliuqhimayut Huliyaqhait Atautikkuuqtullu	24
2.5.2. Uqauhirnut Ayuqhautit	26
2.5.3. Uqaqtuliyut	26
2.6. Ilitturiyaqut	28
2.6.1. Uqauhirnut Maligaghaliuqhimayut Huliyaqhait Atautikkuuqtullu	28
2.6.2. Uqauhirnut Ayuqhautit	29
2.6.3. Uqaqtuliyut	30

3. ILANGA 2	32
3.1. Aanniaqtuliyiyit Ikayuutait Nunavunmi	32
3.1.1. Aanniaqtuliyiyit Tuhaatjutigiiktut	32
3.1.2. Katimaqatigiit Mihingnautilgit Uqauhirnut Ayuqhautinit	34
3.1.3. Ihariagiyait Nunallaat	34
3.1.4. Uqauhik: aktumatjutauyuq	34
3.2. Uqauhitigut Tuluqtautit Aanniaqtuqanngittuliriniglu	36
3.3. Aktumaniit Uqauhitigut Tuluqtautiit	37
3.3.1. Aktumaniit Aanniaqtuqanngittulirinirmut	37
3.3.2. Ahiagut Aktumaniit Aanniaqtulirinirmut	41
3.4. Uqaqtiliqtuiniq: Hapirnarnia Aturangat Ilihaqhimangittunik Uqaqtinik	42
3.5. Uqauhitigut Piyunnarniq	43
3.5.1. Aulainnaqtumik Tunihiniq	44
4. KINGULLIQ	45
4.1. Tautumayauyut	45
4.1.1. Qanurinnia Munaqhiniup	45
4.1.2. Makpiraaliurniq	45
4.2. Kamagiqatigiiktut	46
5. ATULIQUYAUUYUT	48
5.1. Uqauhirnut Maligaghaliuqhimayut Huliyaghait Atautikkuuqtullu	48
5.2. Uqauhirnut Ayuqhautit	49
5.3. Uqaqtiliqtuiniq	49
6. KIUJJUTAA AANNIAQTULIQIYITKUT	51

ILAGIARUTIN	52
Atayuq 1: Apirhuut Aanniaqtunut	52
Atayuq 2: Apirhuut Taaktinut	55
Atayuq 3: Apirhuut Munaqhinut	57
Atayuq 4: Kiujjutaa Aanniaqtuliqiyitkut	58
MAKPIRAALIURAT	63

1. ILITTUQHITIT

Titiraqviat Uqauhinik Kamisinnap Nunavunmi (ilitturiyauyuq taimaa “OLC”) amihunik ukiunik tuhaqattaqtut taimaa nunallaarmiut tuhaatjutigiinngittut ikayuqtauyuitullu uqauhiigut talvani Qikiqtani Aanniaqvianit (ilitturiyauyuq taimaa “QGH”). Malinngittugit taapkua uqauhinut pilaarutit aulayuittuuplunilu ihuinaarutauqpiaghuni, tajja qauyihagtaghariyavut aulatjuhiit ilittuqhinhuaqlugit atuqtait tajja ilitturinnaqhilugit naluhuiqtat.

Hivulliqnit naunaitkutanit haffumani ilittuqhitivaktut qauyihagtainik havauhiqnik aullaqtitauhimagut ihumaaluutunik tuhaqtittigamik inungnillu apiqhuqtauyunit. Qauyihavaktut hailiyauhimaghainik ikayuqtit tuhaqtittiyillu Inuktitut Uiviititullu March 1-mit, 2012, March 31-mut, 2013-mi, malittiariaghailu taapkuninnga *Uqauhilluanut Maligait*, R.S.N.W.T. 1988⁴ (ilitturiyauyuq taimaa “OLA”) talvani Qikiqtani Aanniaqvianit..

Tuklirnit naunaitkutanit ilittuqhitivaktuq ayuqhautinik uqauhinut ikpingnautiniklu ayuqhautinit. Ilihimaliqtugut taimaa aanniaqvingnit ihuinaaqpiaghimagut uqauhiit mighaagut aanniaqtut taapkua aanniaqvingnit tuhaqtittiyighanik ikayuqtighaqhiuqtughat uqauhinut uqauhilluanganik aanniaqtup, titiraqhimayutut talvani *Uqauhilluanut Maligaqni* (OLA). Naunaitkutanit katitiqhimayainit apiqhuiplutik, taiguaqtullu titiqqanik tuniyauhimagut Havakvianit Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyinillu⁵ (ilitturiyauyut taimaa “HSS”) ihivriuhugit qauyihaghimayait ilihaqhimayaillu uqauhirnut ayuqhautit aanniaqtuliyiyinit, naunaittuq taimaa ihuinaarutauliqpaktuq inungnut Nunavunmiunut hapkua irininatqiyauvaktut: aanniaqtuq amirnainniat, pittiarinighanik munaqtit ayuqnainniallu ikayuqtauyaami ikayuqtinit.

1.1. Ilitturiyumayait

- Ilittuqhiyumayut taapkua QGH-kut maligiaghaita uqauhikkut ikayuutighainik titiraqhimayutut talvani OLA-nit March 1-mit, 2012-mit March 31-mut, 2013-mi.
- Ilittuqhitiyaami ihuinaarutinik uqauhiqnut ayuqhautinik pittiarinighanik munaqtauyaami ayuqnaiyarniqmullu ikayuqtinik aanniaqtuliyiyinit.
- Pitquilitik ihuaqhaitjutighanik uqauhiqnut ayuqhautinut.

1.2. Upaghugit

- Ilittuqhitinhuaqhgugit inuit taapkualu ilauyut nanminilingnut qauyiharumayaitalu, taapkualu Havakviit HSS-kut atannguyailu QGH, taimaa havakvingnik qauyihainiaqhimayut;
- Katimapkailutik ilittuqhitilugit inuit;

⁴ OLA tajja taapkuanguyut aulayut huli, aularaaqhutiklu 2012-mi, *Uqauhilluanut Maligait*, R.S.N.W.T. 1988.

⁵ Havakviat Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu attiqtautqiktuq Havakvianik Aanniaqtuliyiyit 2013-mi.

- Parnaiyailutik qauyihaitjutighanik, ilittuqhilutik kiuhiyunik, titiraqlutik apiqhuutinik apiqhuqtaghanut, aullaqtittilutiklu havauhirnik kiuhiyughat tikkuaghugit ilauyullu nanminilingnut;
- Apiqhuiyaami inungnik ikpiguhuutilgit ilihimagumikluuniit uqauhirnut ayuqhautinik: inuit, katimaqatigiit nunallaarnit, havaktillu aanniaqvingnit;
- Katitirilutik naunaitkutanik talvanngat:
 - Kiutjutinik apiqhuutainit OLC-kut;
 - Titiqqanillu tuniyauhimagut HSS-kunnit;
- Ihivriuglugit qauyiharlugillu ilihaqhimayait Nunavut aanniaqtuliyiyinik;
- Ihivriuglugit qauyihaqlugillu ilihaqhimayait uqauhiqnut ayuqhautit pittiarinighainullu aanniaqtuliyiyit ikayuutainut ayuqnainningalu ikayuqtauniq;
- Qauyihaqlugit naunaitkutit katitiqhimayut taimaa naunaitkutaqarniat ihuinaarutinut tuhaqtittiingniqmut ikayuqtuiniqmullu talvani QGH-mi;
- Titiriami hivulliqnik naunaitkutanik tuyuqtauyughat Havakvianut Aanniaqtuliyiyit tuhaqvigiyaghat kiuyauyughallu;
- Takupkaqtittilutiklu kingulliqpaanik naunaitkutanik iliqahiutilugit uqauhiit kiutjutillu Havakvianit Aanniaqtuliyiyit.

1.3. Naunaitkutat Hulihimayainut

1.3.1. Inuit

- Naunaitkutat takughaupkaqtitpagait tuhaayaghanit naallautikkullu ilauquplugit inuit ilittuqhitiquplugit ilihimaliqtainit QGH-mi taapkuninngalu Titiraqviat Uqauhinut Kamisinnap;
- Inungnik katimapkaihimayut May 16-mi, 2012-mi, Iqalungni. Katimayut ilittuqhitiyauvaktuq naallautikkut naunaitkutallu titiqqat nivinngaqtavaktut nunallaarmi Iqalungni. Naallugit 7-nguyut ilauyut katimayunut, pingahullu ilauqatauyut tuhaqtittiyit malruklu inuit;
- Apiqhuqtauvaktugut Nunattiaq Tuhaayinit, CBC-kut Ukiuqtaqtumiut, News North CFRT-kunniklu qauyihaqtaptinngut.

1.3.2 Havakviat Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu

- Katimaqatigihimayait taamnalu tuklia ministap Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu unipkaaqhugit havakvingnit qauyihagtait;
- Qaffinit apiqhuqtauvaktut qanuq ikayuqtaulaariaghainik maligaliqiniqmut havauhighaniklu ilittuqhitiyauvaktut titiranigiama qauyihaiyaami.

Ataani havauhiit malikpagait OLC-kut:

February 6, 2012: Titiraqhimayut tuklianut ministap Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyiniklu, ilittuqhitiplugit taimaa havakvingnit ihivriuqhinahuat. Kiuyaunnginnamik, hivayaqhimayaqqut taapkua Naunaitkutanik Ilittuqhivingnik Munaqtillu Ilitturinnaiqiniinut (ilihamayauyuq taimaa "ATIPP") titiraqviat hivayatqihugillu HSS-kut. Ataani naunaitkutut titiraqhimayut ayuqhautiptingnut:

July 4, 2012: Maligaliqiyikput tughirautinik titiraqhimayut ATIPP-kut havakviinut. Hapkua titiqqat pitquyauhimayut hivumuuqtittiyaami qauyihagtahat:

1. Aajikkutaliukkat aulapkaqtainut havauhiinullu maliktaghat qauhimapkaiyinit havaktinit;
2. Aajikkutaliuqhimayuq uqauhinut havauhighat talvani Qikiqtani Aanniaqvianit;
3. Katimatjutit naunaitkutut Aanniqtailiniqmut Katimayiralaanit aullaqtilihagaqmutit uplumimut (March 2013);
4. Naunaitkutut qanuq maniit tuniyauhimayut uqauhiliqiniqmut (Uviititut Inuktitullu) aviktauvaktut talvunga Qikiqtani Aanniaqvianut, taapkuninngalu naunaitkutut ilitturittiarnaqtut qanuq maniit atuqtauvagiaghait;
5. Naunaitkutaniklu nalaumayunik qaffiuyaaghait havaktit havaktut Qikiqtani Aanniaqvianit, imaalu, qaffiuyaaghait uqauhilgit Uviititut qaffiuyaaghailu uqauhilgit Inuktitut.

August 2012: Uqauhinut Kamisinna titiraqhimayuq tuklianut ministam Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyinillu, ilittuqhitiplugit OLC-kut maligaliqiyaghait ayuqnaiyaquplugit naunaitkutut piyauyumayut tughiqtaghallu titiqqat hapkua September 15-nguqtinnagu:

1. Havauhinut maliktaghat ilittuqhitiyit havaktiat QGH-kunnit;
2. Uqauhinut Atuqtaghait QGH-nit;
3. Katimatjutit naunaitkutut Aanniaqtunut Amirnaiyautit Katimayiralaangit aullaqtilihagaqmit;
4. Pittiarniqhanik Qutangnaitjutit Aanniqtailiniqmullu maligaghaliukkat havauhiillu;

5. Aanniaqtuliqiyit numiktiriyit havakvighait;
6. Havauhiqattiarniigut Naunaitkutat 2011-2012-lu;
7. Uqaqti/Titiraqti Uqaqtip havaaghainut naunaitkutat;
8. Titiqqat ilihaqtaghanut uqauhirnik QGH-kut havaktiinik ilaayunullu 2011-2012-milu;
9. 2011-2012-milu QGH-kut Ukiumut Naunaitkutait;
10. Titiqqat naunaitkutat manighayuktut uqauhiqaramik aippaalu uqauhia uqauhirilluaqtaat havaaqmingnit.

November 1, 2012: OLC-kut maligaliqiyit ilittuqhivaktut taimaa ahinik titiqqanik tuniyauhimagiittut HSS-kunnit pitquhimagait mighaagut.

November 5, 2012: Qaritauyakkut titiraqhimayuugaluit ATIPP-kut titiraqvanut, ilittuqhitiplutik taimaa tuklia ministap tunihiyuittuq titiqqanik pitquyauhimagit. Upluanittauq talvani, titiraqvikput titirakkut kiuyauhimagit taimaa tukliaguug ministap tuyuqniaqturiyuq titiqqanik havaguiqtinnatik uplumi talvani.

November 7, 2012: Ahiagullu qaritauyakkut titiraqhimayut ATIPP-kut havakvianut ilittuqhitiplugit taimaa titiqqanik pihimaittugut huli tuklianit ministap imaalu akihaqturumayaqqut Naunaiqhitiyit Ilitturinnaittunullu Kamissinnamut. Uplumittauq talvani, hivayaqtauhimayugut tuklianit ministap katimayumapluni. Katimaniaqhimayut November 23-mi, 2012-mi.

November 9, 2012: Titiraqtauhimayut HSS-kunnit taimaa hivayaqtailinnarialgit ATIPP-kut havakviit imaalu titiqqanik piyumayaptingnik tuyuqniaqturiyuq uvaptingnut.

November 23, 2012: Uqauhinut Kamisinna katimaqatigihimayaa tuklia ministap angiqhimapluni taimaa tuyuqniaqturiyuq titiqqanik, kihimi kitunik titiqqanik ilittuqhitingittuq.

January 9, 2013: Titiqqanik tuyuqhimayuttauq tuklianut ministamut, unniutiplugu taimaa titiqqat iliqahiutihimaittut. Imaalu, qaritauyakkut titiraqhimayuttauq katimayumaplutik talvuuna ilittuqhitiyumaplugit havauhiit havakvingnik qauyihagumik ihuaqutailu titiqqat. Tuklia ministap kiuyuitaa titiraq huli.

February 2013: Taamna nutaaq Uqauhinut Kamisinna havaligtuq Titiraqvingni qitqani January 2013-mi, katimaqatigiplugu tuklia ministap qauhitiyumapluni inminik unipkaarumaplugillu havakviat havaangit, hapkualu qauyihagtait.

March 5, 2013: 6-nguyut 10-nit pitquyauhimagit titiqqat tuniyauhimagit tuklia ministap havakvianut.

Qaffiyut titiqqat naunaitkutallu tuyuqtauhimayut tuklianut ministap HSS-kunnit qauhimaquplugit taapkua OLC-kut tughiqhimagait kiuyauyuittut. Amihut titiqqat ihuaqutauyughat qauyihaiyunut hailiyauyuittut tuklia ministap havakvianit. 13 tatqihitit qaangiqtut hivulliqpaamit titiraqhimayaptingnit havakvikput tughiqtaot titiqqat qauyihagtut ikayuutihagait tuniyaulihagat.

2. ILANGA 1

2.1. IHUINAAQTULIQUATAUYUT

Akunngani 2000 2011-lu, titiraqhimavaktaqqut 6-iuyut ihumaaluutit uqauhikkut ikayuqtauniqmut Havakvianit Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu. Taapkuninnga 6-init, pingahut inuinnait nunallaanganit uniuqtauyut pingahuttauq Uiviituuqtunit nunallaarmiutanit uniuqtauyut. Ihumaaluutit taapkuanguyut:

2001: Ihuinaarutauvaktuq taimaa Aanniaqtuliyiyit naunaitkutait Qaplunaatuinnaq titiraqhimagamik (Inuit nunallaannganit).

2003: Ihuinaarutauvaktuq taimaa Ilittuqhitinut naunaitkutait tuyuqtauhimayut talvuuna Nunavunmi Aanniaqtuliyiyit Piannautainik nutaannguqtuliyiyut titiqqanut iliqahituhimayut Qaplunaatuuttut, Inuktituuttut, Inuinaqtuuttullu Uiviitullu, kihimi titiqqanit titiraqhimayut Qaplunaatuuttut (Inuit nunallaannganit).

2010: Ihuinaarutauvaktuq taapkua Aanniaqtuliyiyit naunaitkutait Qaplunaatuinnaq titiraqhimayut (Uiviititit nunallaannganit).

2011: Ihuinaarutauvaktuq taimaa inuk qinngiyauhimayut aullaqaatighaa ikayuqtiuluni ilaminut uqauhituaqarami kihimi maligaghaliuqhimayunit titiraqhimangittuq taimaa uqauhiit ayuqhautaanngittuq ikayuqtiuniarumik aanniaqviliyaqtunik (Inuit nunallaannganit).

2011: Ihuinaarutauvaktuq taimaa inuk qinngiyauhimayut havaaghamut uuktuutaanut tunihinahuaqhugu ahiqqiiaqtighaq Qikiqtani Aanniaqvianit uqqarlunniqmunnguuq Qaplunaatut (Uiviititit nunallaannganit).

2011: Ihuinaarutauvaktuq taimaa Nunavunmi Aanniaqtuliyiyit Piannainut naunaitkutait tuniyauhimayut inuit nutaanik aqiuqtuqyauplutik Uiviititit titiraqhimayuittuq (Uiviititit nunallaannganit).

Qauyihaitillugit, apiqhuivaktugut 51-nik inungnik. Ataani, nailivaktavut ihuinaaqturiyauhimayut 6-init ilihimayauliqtut uqauhiit pilaarutait mighaagut.

Naunaittughaq taimaa qauyihaitit naunaitkutainit, ilihimayauyughaq taimaa uqauhiit aulapkaiahuaqhugit ihuinaaqturiyauyunit qanuqlu tuhaqtitauhimayut ilumuurahuaqhutik ayuqnaitpat. Ahiagullu, ilitturiyauttailplugit aanniaqtut taigualaalaqhugillu, ilittuqhitilluat atuqaktavut ayuqnaitpat.

Piniaqhimayut 1

Hapkuninnga piniaqhimayunit nuliariik taapkua arnaq hingaiyuq. Tamangnik uqauhilgit malrungnik, ihuariinnaqhugu uqauhiit Qaplunaatuinnaq tamaat. Kihimi, qauhimattiaraluaqhugu Qaplunaat uqauhiit, ilaani qauhimattiyuitait aanniaqtuliyiyit uqauhiit, ingattauvaktuq nailihimayunut aanniaqtuliyiyillu uqauhiit. Arnaq uiminut apiqhiyuq katimaqatigiquplugu taimaa qauhittiarumaaqtut naunaitkutanik, kihimi qaritauyakkuuqhutik ilittuqhivaalliqpaktut ilainnainut uqauhinut.

Irniutqillugu, amaamak Qaplunaatut unniutjauvaktuq taimaa pilaktauniaqtuq “C-section-mik” irniutqitauluni. Qauhimanggittaa uqauhiq “C-section” (nailiyauhimayuuq caesarean pilaktuutait) naahuriyaghaillu naluluplugit. Ikaaqqiq qitqaguqmat, pilaktuivingmiittuq pilaktauyughaq. Uinga ilauqyaunnginmat, ilitturipkaiittiaqtailiyuq qanuriliuriaghainik. Munaqtauyuruuq kukluumayuq, qauhimattiaruiqhuni iliaryiqiplunilu. Tamaat munaqtautiluni Qaplunaatuinnaq uqaqtut uqaqtighamikluuniit ikayuqtighaqhiunngittut.

Piniaqhimayut 2

Iniqniq aanniaqviliaqhimayuuq aniqhaattiaruirmi, ilaani taimaitpangmat. Aanniaqtuq taaktimit ihivriutauyuq, kihimi uqautjaugamik Qaplunaatut, qauhittianngitait ilangi apiqhuutit. Taakti unniutitqikkaluaqhugu taakti iqihulivyaktuq munattiaqtailiplugu aanniaqtuq. Aanniaqtuq apirigamiuk huuq iqihuliliqtuq taakti, aanniaqtuq uqaqtuq taimaa kiuyauyuripluni: “Qauhittiarnaittutit, aallamit ihivriupkaqtitauniaqqagit,” Anipluni, aanniaqtuq avaliinngaaqhugu aniqhaaqqiq ayuqhaqtuq. Aanniaqtuq uqaqhunilu, hivuani, aanniaqvilaraangat aniqhaarlungniqmut, atauttikkut aniqhaarutinik tuniyauhayuktuq.

Piniaqhimayut 3

Taakti ihivriuqhiyumayuq arnamik hingaiyumik pingahunik tatqiqhiutinik aunaaruqhimayuuq, ihuinaarutinik paqittinahugiyuq. Ottawa-mut aullaqtittiyumayaa hingaiyuq ihivriuttiaqtauyughaq. Hingaiyuq taamna ihivriuqtauhimayughaq pingahut tatqiqhiutit naatinnagit aanniqtailinahuaqhugu nauyuq. Nuliariik titirautainik tuyuqiyut Quebec-mut taimaa ikayuqtauyaami Uiviititut. Iniqtaghait havaghugit titirautailu aullaqtittugit. Ihivriuqtautilugu paqittihimayut aallangayumik talvuuna hingaiyaa ungavaqtauhimayuuq.

Ukiumi aippaagunnguqmat, una arnaq hingailiqtuq ilittuqhigami, taaktimut uqarnariqtuq imaalu aullaqtitauhimaplunilu Ottawa-mut ihivriuqtauyughaq. Taaktigiyaa titirautainik tuyuqiyut Quebec-mit Iqalungnut naunaitkutit qauhimayumaplugit ungavaqtauhimayumit. Una taakti utirami qaplunaat nunaanut, pitquhimayaiillu titiraqhimayut qimaghugit taaktimut himmiqtuiyuq munariyaanut.

Pingahut havakviit avaliqhutik naatinnagit 15-weeks utaqqivighaat ihivriuqhiqvianit, ilittuqhitiyaunngittutuklu, nuliariik hivayaqhimayait taakti ihivriuqtautqigumaplutik kihimi ilitturiyut taimaa taakti tuhaqtitauyuituqtautit titiraqvianit titiraliqiyunit.

Qauyihaiplutik ilittuqhiyumaplutik qanuriliyaaghainik taakti qauyilihaaqtuq taimaa titirautait tuyuqtauhimayut Iqalungnut, kihimi angmaqhiyuq titiqqanik hanianunngainnaqhimayaat aallanik titiraqarami Uiviititut taaffumalu havaktip uingainnginnamigik. Taaffuma havaktip numiktirittailivagait uqauhilingmit uiviititut. Titiqqat nalvaaqtaugamik, mamianaqtuq, taimaa kinguvaqpallaaqtinnamik ihivriutqiktauyaami. Nutaraghaa quviattautighaugaluaq, kihimi hapkua nuliariik inuuralitpaktut quiliqtahughutik naluplutiklu.

Piniaqhimayut 4

Aanniaqtuq irininaqtut munaqtauavianut itiqhimayuuq iggiaqliqhuni. Utaqqiraaqpaktut tallimanik ikaaqninik taaktimit takuyautinnagu avaliinngaaqhuni talvani munaqhivingmi.

Ahiagullu, angut irininaqtut munaqhivianunngaqtuq 8-mi uplaami avaliittunilu utaqqivingmi. Taaktimit takuyaupluni 1-munngaqmat, titirautait naluqhinmata. Munaqhiyip, tautukkamiuk ighivaraaqtuq, ikayuqhugu titiraliqiyuuq. Aanniaqtuq ukpiruhuktuq taimaa kayumiittut Uiviititut uqauhiqarami.

Pilaktauhimayuuq ihivriuqhitqihimaittuq.

Uqaqtuq taimaa, Uiviititut ikayuutiqarumiklu, inuk utaqqiraaqpaktughat 2 weeks-nik ikayuqtauyaami taaktimit munaqtimilluuniit uqauhilingmik Uiviititut. Uqaqtighamik tughiqtuugaluaq hivuani qaffit ikaaqnit qaangiqhutik uqaqtighaq qaivakpuq.

Ukpiruhuktuq taimaa aanniaqtuq uqauhiqarumi Uiviititut, takuyauyaami utaqqiraaqnaqtuq. Ilihmayuripluni taimaa qaffit Uiviititut uqauhilgit hivayayuitut aanniaqvingmut uqauhinut ayuqhautiqaramik. Imaalu QGH-kut hivayautainit nipiliuqhimayut Uiviititut tuhaqhauyuitut, uqaqhunilu, taimaa, Qaplunaatuinnaq uqauhiqarluaqtut QGH-mi. Ilittuqhityumaplunilu taimaa naunaitkutiqayuitut Uiviititut ikittuuplutikluuniit.

Piniaqhimayut 5

Inuk ilittuqhilihaaqtuq aanniarutiqaqtuq cancer-mik puvaanit. Ihivriuqtauvaktuq qaffiiqhunik utaqqirallitpaghunilu havautituqtaghanik nakuuhitjutighanik. Qaplunaatut uqayuinname, aullaaqatilik paningminik uqaqtigiplugu. Aullaqtitaupluni Ottawa-mut, angutip ilait hivayaqtait Havakviat Aanniaqtuliyiyit nulianga aullaqatigilluarumaplugu Ottawa-mut pania aimaquplugu. Munaqtip uqautiqattaqtai taimaa aullaaqataa uqayuktughaq Qaplunaatut.

Aanniaqtuq munaqtauttaiyuuyuuq Ottawa-mi nulianga uqayuinname Qaplunaatut. Hapkununnga ihumaaluutit titiraqtauhimayut Titiraqvanit Uqauhinik Kamisinnap; titiraqhimayaqut tuklia ministap ihuaqharahuaquplugit ihuinaarutit inuk ikayuqhugu.

Piniaqhimayut 6

Inuk aanniaqviup titiraqtianut apuqhiyuq uplaannuami. Uviititut uqaqtuq havaktip kihimi kiuhimayaa Qaplunaatut. Taamna aanniaqtuq uqaraaqpaktut Uviititut, havakti Uviititunmik uqauhilingmik ikayuqtighaqhiuliqtuq kitumikluuniit Uviititut uqauhiqaqtumik uqaqtuquplugu. Kiuyaunnginmat, qanuriliuriaghaalu nalupluni, taamna havakti iqihuliliqpalliyuq, mamiahuvyaghuni uqaqtuq aanniaqtumut: “Imaaqaaq, pittiaqlutit uqarlutillu Qaplunaatut.”

Qaplunaatut, aanniaqtuq unniutihimayaa *e-health-mik* aullaqtitauhimayuq Havakvianit Aanniaqtuliyiyit ikayuqtiuyut aanniaqtunik uqauhirilluarumayaigut illiturinnaquplugit innup naunaitkutainit. Aanniaqtuq uqaqtuq taimaa havaktip uingailainnamiuk hugiyuitpiaqtaa. Ikayuqtaulirami, aniqhaallaktuq ikayuqtia unniutigamiuk taimaa uqaqtighailliuraaqpaktuq Uviititut.

Aanniaqtuq uqaqtuq taimaa aanniaqviliaqhimayuq qaffiiqhuni taimaittuq upagaangamigik, Uviititut uqauhilingmik uqaqtiittut, havaktit titiraliqiyit huliyaaghainik ayuqhaliqpaktut uqaqtighaitkaangamik.

2.2. IHUMAALUUT

Ilittuqhiyumayut qauyihagtaitit havakvingnik taapkua Qikiqtani Aanniaqviat malittiariaghait havaaghait titiraqhimayut ilanga 11-mi talvani *Uqauhilluanut Maligaqnit*, R.S.N.W.T. 1988 tuhaqtittiingniqmut inungnik (uqauhikkut titiraqhimayukkullu) ikayuutinullu. Ahiagullu, qauyihagtaitit ilittuqhiniagqut taapkuninnga uqauhinut pilaarutait inuit, titiraqhimayutut talvani ilanganit 14 (1) (2)-lu Maligaqnit, maliktauttiariaghait.

2.3. MALIGALIQIYIT UQAUHIIT

2.3.1. Uqauhirnut Maligait

Havakvingnik qauyihavaktut taamna *Uqauhilluanut Maligait*, R.S.N.W.T. 1988, atuqtautillugu. Ihuinaarutaunngittuq qauyihaiyumayunut ilittuqhiniqmiklu, taamnalu *Uqauhilluanut Maligaq* Nunavunmi atuqtaulirniaq April 1-mi 2013.

2.3.2. Pilaarutit Ilihimattiaqhugit Ihumaliurniq

Ahiagut taapkua pilaarutitut maligaliuqniq, maligaliuqhimayulik havauhiqattiarniqmullu qutangnaitjutit pilaarutitut aanniaqtuliyiyit ihumaliugainut, pilaarutaitillu ilihimattiarniqmut mamiharutighainut ilihimattiarniqmullu ihumaliuriami havautituqtaghainik.⁶

⁶ Etchells, *et al.*, 1996, titiraqhimayut talvani Sarah BOWEN. *Uqauhirnut ayuqhautit Ikayuqtauniqmut Aanniaqtuliyiyinit*, Ottawa, Aanniaqtuliyiyit Kanatami, 2001, m.19.

Maligalluarnit Kanatami ilihimayauttiaqtuq taimaa aaniarviliaqtuq uqauhirlukkumi uqauhilluarnit, taaktip uqautittiaqtaghaat aanniaqviliaqtuq qauhimattiariami qanuq munaqtauniariaghait ikayuqtautinnagu (Ihumaliugaq talvanngat *Champion*, 2000)⁷.

2.3.3. Hivullituyaghat Akiliqtaghauniaqtunut

Uuktuqtut nauliqvianit qauyihaiyut ihumaaluutainik tuhaqtittivaktut Havakvianut Uqauhirnut Kamissinamut; apiqhuyikkuuqlutik ihumaliunginnarialgit atuqtittivalliaqulugit pilaarutait uqauhinut. Hapkua naunaitkutikaffuit taaffuminnga akihaqtuqtumit: apiqhuqtauyuuq Suzanne Houde akihaqtuqhugu Stanton Aviktuqhimayumi⁸ Aanniaqviat, Nunattiami. Akihaqtuiyuq tuhaatjutigiinngitturipluni ikayuqtauyuituriplunilu aanniaqtuliyiyinit Uiviititut aanniaqvingnit havaktunit. Apiqhuyikkuuqtittiplugit pilaarutaigut. Manighaqhimayuuq akihaqtuqtuq. Taiguanginnarialgit titiqqat talvani: Nunattiami (Apiqhuqti) akihaqtuqhugit Federation Franco-Tenoise, 2008 NWTCA 6 (CanLII).

2.3.4. Havaaghaita Uqauhirnut Kamisinap

Titiraqhimayutut ilanga 20 (1)-mi talvani Uqauhilluarnut Maligaqnit, R.S.N.W.T. 1988:

“Havaaghariyaita Uqauhirnut Kamisinap taimaa huliniaqhimayughaq atannguyaupluni Uqauhirnut Kamisinaupluni ilittuqhitiyughaq pilaarutainik, qanuriningainut huliinnariaqaqhunilu tamangnut Uqauhiulluaqtunut malighugu aniqniat huliniaqhimayaitalu Maligaqnit titiraliqipluni kavamatkut havakviinut, atuqtittivallianiqmullu Nunaqaqqaqhimayut Uqauhiinik aviktuqhimayumi.”

Titiraqhimayut ilanga 21 (1)-mi:

“Uqauhirnut Kamisina qauyihaiyughaq ihuinaaqtuliquatauyunik talvunga Uqauhilluarnut Kamissinamut nuivalliaqumik maligaqnit ungavaqtaugumikluuniit, qanuriliuqtunit apiqhuutaugumiklu, titiraliqiupluni kavamatkut havakviinut:

- (a) Qanurininganiat taapkua Uqauhiulluaqtut ilitariyaunngittuq ilitariyaunngittutiklu;
- (b) Kitulikiaq titiraqhimayut Maligaqnit maligaghaliuqhimayuniklu qanurininganianut ilauyut Uqauhiulluaqtunut maliktauttianngittut; imaaluuniit
- (c) Aniqniat huliniaqhimayaillu Maligaqnit maliktauttianngittut.

⁷ *Ibid.*

⁸ Taja taiyauvaktuq Stanton Aviktuqhimayumi Aanniaqviat.

2.3.5. Ataniqtuqtuiyut Havakvingnit Qauyihaiyunik

2.3.5.1. Qikiqtani Aanniaqviat: Aviktuqhimayut Havakviat

1999-mi, Kavamatkut Nunavunmi Havakviat Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu havaarillualiqitait Katimayit Atannguyait havaangit GNWT-kut munarivagait ataniqtuqtuiliqhugit “atannguyait, munaqhugillu aulapkaiyaat” aanniaqvingnit. QGH-kut ataniqtuqtauvaktut Havakvianit Aanniaqtuliyiyit Inuliyiyillu “aviktuqhimayumi havakviupluni” ihumagiplugit ILPA⁹, nutaaqlu OLA¹⁰ “kavamatkullu havakvigiplugu” atuqhugu tajja atuqtauyuuq OLA. Kitullikiat titiqqat aulapkaiyaanut mighaaguuqtut QGH-nik pihimayaghait munaqtaghailu “aviktuqhimayumi havakviit”, taapkualluaq, Kavamatkut Nunavut (Havakviat Aanniaqtuliyiyikkuuqhutik), qauyihaqtauniallu Uqauhirnut Kamisinamit.

2.3.5.2. Uqauhirnut Kamissinap Hakugingnia Qauyihainirmut

Titiraqhimayuuq ataani ilanga 20 (2)-mi talvanngat *Uqauhilluarnut Maligaqnit*, R.S.N.W.T, taimaa:

“... Uqauhirnut Kamisina qauyihainnarialik inmikkut piyomagumi ihuinaaqtuliyiqtauyuuqqaqallu Uqauhirnut Kamisinamut, tuhaqtittinnarialiklu pitqinginnarialiklu titiraqhimayutut Maligaqnit.”

2.3.5.3. Havakvingnik Qauyihaiyut

Havakluarnaqniaqtuq qauyihaiyumi HSS-kunnik tamatkiqlugit havakviit aanniaqtuliyiyit aviktuqhimayumi (taaktit, kiguhiqiyit, iiyiliqiyit, havautitaqviit, hunavaluillu). Taimainmat, ihumaliuqhimayugut ihivriurumaplugit Inuit Uviititullu uqauhiinik munaqtauyunit Qikiqtani Aanniaqvianit Iqalungni. Ihumaliurutikput hapkua: munaqtauttiarniq aulaviuliqpaktuq tamaptingnut aanniaqtuliyiyit.

Qauyihavaktut havakvingnik qauyihaiyut maliktaunngitpat uqauhinut pilaarutit ihuinaarutaukpiapaktuq. Ihumaliuqhimayut taimaa qauyihaiyaami hapkua kinguani titiraqhimayut ikayuqtit havauhiigut Kanatami.

⁹ ILPA Inuit Uqauhiinut Aulapkainiqmut Maligaq.

¹⁰ Nutaaq OLA Uqauhilluarnut Maligaquyuuq Nunavunmi kihimi atuqtauyuuq huli 2012-mi. Tajja atuqtauyuuq OLA huli aulayuuqtut atuqtauplunilu *Uqauhilluarnut Maligaq*, R.S.N.W.T. 1988.

QGH-kut mighaagut, imaatut qauyihaiyumayut hapkua ihumaaluutit ihumagiplugit:

a) Naallugit ihumaaluutit tuhaqtauyut ihuaqutauyut.

Hivuanit tautughimayaqqut , 6-iuyut ihumaaluutit titiraqtauhimayut 2000-mit 2011-mut uqauhiliqiyit mighaagut Havakvianit Aanniaqtuliyit Inuliqiyillu, pingahut Inuinnait nuatqatigiingnit pingahullu Uiviititut nuatqatigiingnit.

Hapkua ihumagiyaqhat naatjuhiinut ihumaaluutinit tuhaqtauyut:

- Tuhaatjutigiinngitkumik nutqarutaulaaqtuq pittailitjutauvaghuni ihumaaluutinit ilittuqhitiniqmut;
- Aanniaqviliqut pilaarutainik naluvagunaqhiyit havauhiillu tuhaqtittiniqmut ihumaaluutinit;
- Ilangi aanniaqtut kamahuliqpaktut tuhaqtittiyaami ihumaaluutainik, ihuinaaqtauniariaghainik hivuanit munaqtaugumik;
- Iltquhiillu ihumagiyauyughat. Amihut Inuit kamaguhuliqpaktut “unniqlugiami” ihuinaarutauliqpangmat amihullu iniqnirit unniqluktaiiyauvangmata nutarautillutik;
- Atauhiq naunaitkut nakurutauvaktuq: naunaitkutanik talvanngat Titiraqvianit Kamissinap Uqauhiulluaqtunut, atauhirmut ihuinaarutimik titiraqtauhimayuq, haniani 21-nguyut inuit ikpiguhuutilgit tuhaqtittiyuittut.

Kihiani, ihumannaqhvaktuq taimaa amigaitpata ihumaaluutit tuhaqtitauniarunaqhiyut uvaptingnut, apiqhuyikkuuqtittinarunaqhiyullu aanniaqvingmik tuhaqtitauhimagumik.

b) Amihuit inuit amiriyauyughat huliyaqarniqqat. QGH-kut aviktuqhimayumi aanniaqviyuq Iqalungni atuqtauvaktuqlu nunallaarnit Qikiqtaalungmit (taiyauvaktuq Qikiqtani Baffin-miklu), inugiangilik haniani 18 397-nik 2012-ngutillugu (18 852 2013-mi).

Naunaitkutat titiqqat ataani tuniyauhimayut aanniaqvingmit ilittuqhitiupluni qaffinik aanniaqtut takuyauhimayut ukiuq tamaat:

	2009	2010	2011
Pilaktauyut	678	727	787
Iriniaqtut	16 004	16 589	17 651
Munaqhivik	17 740	17 523	16 201
Ihumaqattiarniq	150	121	180
Havautituqtittiyut	644	601	540
Hingaiyut irniuqtut	496	459	449
Nutaqqiqivik	288	238	244
Pilaktauvik	165	161	130
Irniuqtut	398	387	383
Naallugit	36 563	36 806	36 565

- c) **Atuqtainut ihumagiyaghait ihuaqhaitjutighat.** Malruuyut ihumagiyaghat: aulapkainiq malittiarniqlu uqauhinut maligaqnit.

Aulapkainiq

Uqauhiit ilitquhiuyut ilittuqhiutaupluni inuit pitquhiinik. Tunngaviuyuq iharianaqhuni aulapkainiqmut Inuit Nunavunmiut hivunighainik inuuhiqaqhutik uqauhiqaqhutiklu, taapkunungalu uviititut uqauhilingnut ikittuuuplutik.

Inuinnarnut nuatqatigiingnut, Inuit uqauhiit ahiittutik iharianaqtut ihuaqhainiqmut inuuhiinik, manighiurniqmut ilitquhiinullu Inuit, titiraqhimayutut talvani Nunavunmi Nunataarnikkut Angirutinit. Ihuaqtunik havauhiqaqtughaq aulapkainahuaqlugu atuqtittivallialugulu Inuit ilitquhiinik, talvuuna uqauhiit ihariagiyauvaktut.

Uviitituuqtut nuatqatigiit aulavaktut uqauhiuplunilu Iqalungni imaalu, ahiitut Uviitituuqtut nuatqatigiit ikittuuuplutik, aulapkainahuaqniq atauttikkuuqpaktuq uqauhiriplugu. Uqauhilgit ilitquhilgillu ikittuungmata nuatqatigiit ihumagiyauvallaayuitut taimaa aulapkainahuaqtaghaat atuqtittivallialugulu Uviititut uqauhiit.

Malittiagniq uqauhirnut maligaqnik

Kavamatkut Nunavunmi piniaghimayughat havaaghainik inungnut kavamauplutik, aulapkainahuaqhugu atuqtittivalliaplugulu uqauhirnut pilaarutit, imaalu pilaarutivullu naatkutigiingniqmut inuklugiyauhimaittumiklu.

Maligaliuqhimayuinmat, ikittutik pinahuarutighat uqauhiqattiaqtunik uqaqtighailliurniqlu kavamatkut havakviinit, tuhaqtittigiiktughauplutik ikayuqtuivaktughallu inungnik, ihuinaarutauyut pitquyauhimagayut OLA-nit.

d) Aulayuittuq ihuinaarutauqattaqtuq. Uqauhikkut ihuinaarutiqaqpaktut Qikiqtani Aanniaqvianit qaffit ukiut atuqtillugit hivituhiaghutiklu ihuaqhivalliyuittullu ikayuutit uqauhikkut. Taimaa, pingahuiqtuqhutik qauyihavaktut ukiunit 2004, 2006 2009-lu. Hivullit qauyihautit parnaiyihimayait Julie Beaulieu, tuklia Reseau de sante en francais Katimayinut taapkua des francophones du Nunavut, pingahuattaq qauyihautit titiraqhimayait Nunavut Tunngavikkut Timingat (NTI).

2004-mi qauyihavaktut¹¹ aanniaqtuliyiyinik ihariagiyainik Nunavunmiut Uiviitituuqtut nuatqatigiingnik 90-nguplutik Uiviitituuqtut (86-nguplutik Iqalungni hitamattaq ahinit nunallaarnit) hivayautikkut apiqhuiplutik; kinguani titiraqhimayut ilittuqhivaktait:

- Ikayuqtighailliuqniq ayuittunik aanniaqtuliyiyinik uqauhilgit Uiviititut: 35%-nguyut kiuhiyut uqaqtut taimaa ayuqhautigivagait ikayuqtaunig aanniaqtuliyiyinik Uiviititut 70%-nguyuttaq ukpiruhuktut taimaa aanniaqtuliyiyittut uqayuktunik Uiviititut;
- 2004-mi, 89%-nguyut ikayuqtauyut aanniaqtuliyiyinik (munaqhivingnit aanniaqvingnilu) Qaplunaatuupaktut. Amihut kiuhiyut taaktimingnit ihivriuhiqtaulraayuktut (88% ikayuqtauvaktut Qaplunaatut), havautitaqviit tukliutivaktut (100% ikayuqtauvaktut Qaplunaatut) munaqhiyinillu (90% ikayuqtauvaktut Qaplunaatut);
- Ikittunnuit kiuhiyut (13%) ilauhimayut aanniaqtuliyiyit ilittuqhivitvalliayunut pittailiniqmullu huliyaqhanut hapkua hulilukaaqtaghat Qaplunaatuinnaq piyukkamik. Hapkua aajikkutauyullu talvani hingaiyunut irniyuqtaaqnunullu ayuiqhaqvighainit.

2006-mi qauyihavaktut¹² apiqhuiplutik uqauhilingnik Uiviititut (33-nguyut Uiviititut uqauhilgit Iqalungnit malruklu ahinit nunallaarnit), 7-niklu aanniaqtuliyiyit ikayuqtillu uqauhilgit Uiviititut, taapkualu 8-nguyut HSS-kunnit atannguyait, Qaplunaatuinnaq uqauhilgit.

¹¹ Titiraqhimayut talvani RESEAU DE SANTE EN FRANÇAIS (Resefan). *Des services de sante en francais dans un Nord en mutation*, Iqaluit, Katimayit des francophones du Nunavut, 2006.

¹² RESEAU DE SANTE EN FRANÇAIS (Resefan). *Des services de sante en francais dans un Nord en mutation*, Iqalungni, Katimayit des francophones du Nunavut, 2006.

Qauyihagtait ilittuqhivaktut taimaa 2004-mi qauyihagtait Uiviitut uqauhiinut ihariagiyait naahuriyailu, ilittuqhitauvaghunilu irininatqiyaniq ikayuutighailluqtait aanniaqtuliyiyit.

Hapkua ilangi ilitturivaktait:

- 60% taapkua kiuhiyut (nuatqatigiit) quviagittaingitait ikayuutit aanniaqtuliyiyinit: aallannguqtaqtut taaktit, ihivriuhitqiktalivaktut uqaqtighaillamut, auktaqhutik ihivriuhiniq, qauyihagvinqit paqittinahuaqtut havautituqniqmullu Qaplunaatuinaaq ikayuqtauvaktut ikayuutillu amihut Qaplunaatuqtut.
- 95% aanniaqvinqit ikayuqtauvaktut Inuinnauyut, ayuqhautiqatuttauq ikayuqtauniqmik uqauhilluangagut;
- Ilangi Qaplunaatut uqauhilgit atannguyait uqaqpaktut taimaa tamangnik Uiviitut uqauhilgit tuklianik uqauhiqatuttauq, ikayuqtaunnginnarialgit Qaplunaatut ayuqnaittumik imaalu, talvuuna ikayuqtauyaaq ayuqnaittuq;
- Ilangi Qaplunaatut uqauhilgit atannguyait uqaqtut taimaa Uiviitut uqauhilgit irininaittut;
- Ikayuqtauniq aanniaqtuliyiyinit Uiviitut aallatqiinguyut nunallaarnit ilaaninguraangallu, uqaqtigumik uqauhilingnik malrunngnik Uiviitut-uqauhilingmiklu aanniaqtuliyiqarumik.

2009-mi NTI-kut naunaiqhihimayut taimaa¹³ ikayuqtauniit aanniaqtuliyiyinit Inuinnaqtut uqauhilingnut taimaittut:

“Uqauhikkut ilittuqhivaktut ayuqhautit avguutauvaktut huli aanniaqtuliyiyinik aanniaqtuniklu. Hapkua ayuqhautit ihuinaarutaulaqtut paqittiniqmut ilittuqhiniqmullu aanniarutinik havautituqtitaghanullu aanniarutinut taapkua aanniaqtuliyiyit uingaiqhittiayuinnaq aanniaqtup uqauhiinik. Atauhiq ilittuqhitihiimayut taimaa qaplunaat nunaanit aanniaqtuliyiyit qanuriliuqtaghanik ilitturinahuayuktut titiraqhimayunit taiguaqtaghanit, pivighanit, qaritauyakkuurutinillu. Ukiuqtaqtumi nunallaarnit, ihuatqiyauvaktut tuhaqtittiniqmut taimaa uqaqtigighutik, malruinnauplutiklu. Imaatut, kihimi, uqariktughat aanniaqtup uqauhiinik ilihimayughailu aallatqiingnik uqauhiit.

¹³ NUNAVUT TUNNGAVIKKUT TIMINGAT. *Havaktighaqhiurniq Aulapkainahuarniq Inuinnaqnik Munaqhiyiniq Nunavunmi*, Iqalungni, 2009.

Amihut inuit ukpiruhuguiqpalliyut aanniaqtuliyinik, imaalu qanuktut, aanniaqtuliyinik munaqhivingniklu. Ihumavaktut taimaa ihariagiyaait ilitturiyauttiyuittut nuatqatigiighutik, tuhaatjutigiingniqlu ayuqhautauqpiapaktuq aullaqtitaugaangamik ahinut aanniaqviangnut.

Nunallaarmiut taapkua Kangiqliniqtut, amihuuvyaktunik Inuinnaqnik munaqhiyilgit (tallimauyut 7-nit), ilittuqhitiyut unniutihimayut taimaa ihuaqutauqpiaktuq Inuinnaqnut aanniaqtunut ikayuqtauyaami uqauhiigut. Qaffiyut ilittuqhitivaktullu taimaa Inuinnarnik munaqhiyiqariami ihumaalungnaiqpaalliutauyuq taapkununga Inuinnaunngittunit havaktinut.”

e) Pitquyahimayut Uqauhirnut Kamisinap Havakvianit hiuruyaaqtauvaktut. Hivullit pitquhimayait taaffuma Uqauhirnut Kamissinap talvunga Havakvianut Aanniaqtuliyit Inuliyiyillu iliqahiutihimayut 2003-mi 2004-milu Ukiunut Naunaitkutanut:

“Pitquhimavunga taimaa taapkua Havakvianit Aanniaqtuliyit Inuliyiyillu huliyaighait inirahuaqlugit tuhaatjutigiiguplugit malighugu taamna *Uqauhilluanut Maligaq* Nunavunmi. Aghuuqlutik havauhighaqhiuqtughat taimaa Nunavunmiut ilittuqhitiigiklutik tuhaqtittivangniat tautuutiplutik, titirakkut qanuqlu tuhaqtittigumik Uqauhilluannagut. Pitquhimavungalu taimaa havakviit taapkua tikkuaqhiyughat atauhiqmik tuklianik ministap malittiariaghainik havakviit tuhaqtittiniqmut titiraqhimayutut *Uqauhilluanut Maligaqnik*, taimaa havakvik havaaghait iniqtaililaitaghait malighugu Maligaq hivunighami.”

Ahiagullu, September 7-mi, 2010-ngutillugu, hivauyautikkut qauyihaihimayut OLC-kut 29-nik havakvilluanik HSS-kut ilittuqhiyumaplutik ikayuutinik uqauhikkut. Pitquihimayut qauyihaqtaaqhimagamik talvanilu 2011-2012-milu Ukiumut Naunaitkutanit titiraqhimayuq taimaa hapkua pitquhimayait aullaqtitauyut huli:

- Hivayautikkut nipiliuqhimayut turaarutit QGH aanniaqvianit havakvilluangilu nipiliuqhimayuittut uqauhilluanguyukkut;
- Ayuqnaittut ikayuutit, atuqtittivallianiqmut huliyaighait atauttikkuuqtullu hailiyayuittut Inuktitut Uviititullu, aanniaqtuliyiyiittunilu;
- Mikiyumik ihuaqhaitjutigiyaanik ilitturiyugut takupkaqtitainut naunaitkutanit. Taapkua takupkaqtivagait naunaitkutaillu tamangnik uqauhikkut titiraqhimayut, takupkaqtitauvaktut aallatqiighugit takupkaqtitaugattangittut kihimi tamangnik uqauhiulluaqtukkut.

- Ikittunik ilihaitjutighalgit Inuit uqauhiinik Inuinnaqtun uqaqtinut aanniaqtuliyinut. Ilauvaktut naallugit Nunavut Ilihaqpaallivianit numiktiriyitit/uqaqtit ilitturipkaruminaittut.

2.4. HAVAUHIIT

2.4.1. Apiqhuiyut

Apiqhuutit (Naunaitkutaq 1) titiraqtauhimayuq talvanngat apiqhuivaktut inungnik atauttikkuuqhugit 51-nguplutik inuit:

- Hitamat taaktit;
- 8-nguyut titiraqtit uqaqtit;
- 6-nik munaqhiyiniq;
- 10-nik munaqtiinik/atannguyanik/aulapkaiyit QGH-mi;
- 12-nik inungnik nunallaarnit aallatqiingnit, 8-niklu Inuktitut uqauhilingnik naalaktinik hitamaniklu Uviititit naalaktinik;
- Pingahut qauyihavingnit havaktit;
- 8-nik Nunavut havakviininngaaqtut pingahuanguyullu katimaqatigiit aallanit nunallaarnit.

50-nik apiqhuivaktut nipiliuqhugit kiuhiyuq angiqhimakpat, atauhiqtauq kiuhiyuq titiraqluarumapluni kiuhiyaktuq.

Inuit quyaginnat taapkua hivayaqpaktut havakviptingnik ilittuqhityumaplutik ilihimayainik QGH-mi.

Hivulliq titirakkut apiqhuutit (Naunaitkutaq 2) tuyuqtauhimalraaqtuq tamangnut taaktinut aanniaqvingnit, kihimi kiuyuqangittuq. Talvuuna, katimaqatigihimavaktavut tautuutipluta apiqhuqhugit. Havaktip aanniaqvingnit parnaiyaivaktuq apiqhuqtaghapingnik. Imaalu, titirakkut ilittuqhivaktavut qauyihautinik naunaiqhitiplugit taamnalutit titiraq tamangnut havaktinut turaaqtauhimayuq.

Pingahuattaq apiqhuutit titiraqtauhimayuq apiqhuutighat munaqhiyit havakviinut (Naunaitkutaq 3).

2.4.2. Titirautit

Qaffit titiqqat naunaitkutallu turaaqtauhimayut tuklianut ministap HSS-kunnut kihimi kiuyauyuitut. Amihut titiqqat ihariagiqpiaqtait qauyihagtunut hailiyauhimaittut tuklia ministap havakvianit; 7-nguqtut tatqiqhiutit kinguvaqtut titiraqvilraanganit OLC-kut maligaliqiyiit titiqqat naunaitkutighat qauyihagtunut pitquplugit, 13-nguqtullu tatqiqhiutit kinguanit OLC-kut titiraqvianit talvunga tuklianut ministap.

Ahiagut taapkua titiqqat tughiqtaik (10-nguyut titiqqat), hapkuanginnait tuniyauhimayut HSS-kunnit (March 5-mi, 2013) qauyihagtittiqupluta havakvingnit:

1. Aajjikkutaliuqhimayut aulapkaiyaptingnik havauhiinullu makpiraat titiraqtinut havaktinut;
2. Aajjikkutaliuqhimayut uqauhinut havauhighat talvani Qikiqtani Aanniaqvianit: tuniyauhimayugut aajjikkutainik qaritauyakkut titiraqhimayunik unipkaaqtut hapkua mighaagut;
3. Katimatjutait naunaitkutait taapkua Aanniqtailiniqmut Katimayiralaat katimaviint aulapkaillhaaqtumit uplumimut (March 2013);
4. Ilitturiyauniqmut Naunaitkutit 2011-2012-lu;
5. Naunaitkutat qanuq maniit tuniyauhimayut uqauhikkut ikayuqtuiniqmut (Inuktitut Uiviititullu) aviktuqtauyaaghait talvunga Qikiqtani Aanniaqvianut, ilitturinnaqtuniklu naunaitkutanik qanuq atuqtauyaaghainik: tuniyauhimayugut aajjikkutainik titiqqat qaritauyakkut uqauhiit Uiviititut manighainik mighaagut kihimi titiraqhimayuittuq Inuit uqauhiit manighainik mighaagut;
6. Naunaitkutanit ilitturinnaqtuq taimaa naallugit havaktit Qikiqtani Aanniaqvianit taimaalu, havaqatigiingnit, qaffiuyut uqayuktut Inuktitut qaffiuyullu uqayuktut Uiviititut: titiraqtauhimayugut qaritauyakkut qaffiuyaaghainik ilittuqhitiyut uqayuktut (havaktinnait, naunaitkuttaittuq qanurininganiinik).

2.5. NAUNAITKUTAT IHUMAGIYAGHAT QAUYIHAQTAINUT

Naunaiqhimaluhi taimaa uqauhiit kinguanit uqauhiuyut ilihimayayunik QGH-kut Aanniaqvianit March 1-mit, 2012 March 31-mut, 2013 unipkaanguvaghutiklu apiqhuilutik. Qauyihagtait naunaitkutainit, ilihimayayughaq taimaa uqauhiit nalaumayughat tuhaqhimayaittut unniutjauhimagapta. Aulapkaiahuaqhugu ihuinaarutiluqtauyug, ihumaliuttiaqluni aallakkullu ilittuqhittaitliyughat.

Apiqhuitaarapta titiqqaaniklu tuniyauhimagamik HSS-kunnit, naunaitkutat ihumagilluaqpagait hapkua qauyihagtait ihumagiplugit hapkuanguvut:

2.5.1. Uqauhirnut Maligaghaliuqhimayut Huliyaghait Aautikkuuqtullu

- Aanniaqvik uqauhirnut atuqtitaghaittuq maligaghaliuqhimaittullu.

“Maligaghaliuqhimayumik tughiruvit uvamnit, tunihilaittunga. Uqaqpunga naunaittuq taimaa takuhimaittunga atauhiugaluamik. Kihimi inuit ikayuqtauyumangaamik uqauhiigut, aghuuqhuta qanuqlikiq ikayuqtighaqhiuqaktugut.”

- Ilitturinnaittuq uqauhiit ilihaqtitauyaaghait. Taapkualu iliharpaallirumayut uqauhiinik ayuqhautigivaktait havakkamik;
- Ilihaqpaalligtunut, ilitquhirmik ilittuqhitivaktut hivuani, inighailiqpaktut kihimi:

“Tingmiaq tikinnahuaqtuq 12:00-munngaqqat. Qitiruhiqtuqtaaqat, ilittuqhitinahuat. Pingahuuyut makpiqqat Inuit ilitquhiinik ilittuqhitit, Inuit inuuhinik, hunaqutit ihuaqutigivagaita Inuit. Kihimi hunaqanngittuq uqauhirnut.”

- Huliyaghainik atauttikkuuqtuqanngittut aanniaqvingnit: aanniaqtuq ilitturipkaqtauyuittuq pilaarutainik tughiqtuinnariaqtumik uqaqtighamik, uqaqtighaqhiurniaqturiyuittullu;
- Titiraqhimayut naunaitkutit titirautilu, taapkua angirutit, titiraqhimannngittut uqauhiulluaqtukkut tamangnik;
- Titiraqtauliraangat, uqauhilluangat aanniaqtup titiraqtaunginnarialik qaritauyanit naunaitkutainit; mamiana kihimi, ilangi aanniaqtut apiqhuqturiyauyuittuq, hapkualuuniit naunaitkutit titiraqtauyuittuq;
- Aanniaqvik havaktighaqhiuqpakkaluaqhutik Uviitituuqtunik, taimaitkaluaqhimayutut, atannguyait uqaqpaktut taimaa ayuqhautigivagait huli:

“Havaktighaqhiuqhuta naunaitkutanik takupkaqtittivaktugut [Uviitituuqtumik Ikayuqtighamik havaktimik] taamnaluk tuklia ministap, hamanihuiqtuq, nutqaqtihimayaa uqaqhuni taimaa ihuinaarutigiplugu Nunataarutit Angirutainut Uviitituuqtumik havaktighaqhiurama. Imaa nunataaqhimayumik havaktighaqhiuqyugama. Havaktiga Titiraliqiyi Ikayuqti, ilittuqhitipluhi, ilitariyauhimaquq Uviititut uqauhiliktut. Havakviit hapkua hugilruunngitaat. Havakti taamna Uviititut uqauhiqaqtughaugaluq kihimi Havakviit hapkua Inuktituuqtumik havaktiqarumayut.”

- Tamangnik atannguyait tamangnit havakvingit (talvani aanniaqvingnit) inikkut havaktighaqhiuqtughat Havaktighaliqiyikkut;
- Ukiunut taapkua 2011-2012-lu, HSS-kut manighaqhimayut Havakvianit Iltiqhiliqiyikkut aanniaqviup atuqtaghaat atuqtittivallianiqmut Uviititut uqauhiinik (\$90,000). Titiqqanik takupkaqtitauyuittuq kihimi Inuit uqauhiinut manighainik;
- Apiqhuitillugit, atauhiq aghuuqtayughaq ilittuqhitiyauvaktuq taimaa taapkua Inuit pilaarutainik Uqauhirnut ilihimannngittut, atannguyainnaunngittut, aulapkaiyiryuallu aanniaqvingnilu havaktiinit, taapkualu havaktit atannguyait HSS-kunnit.

2.5.2. Uqauhirnut Ayuqhautit

- Unipkaaqtauhimayuq taaktimit apiqhuqtaupluni:

“Amihut aanniaqtut munaqpaktavut atauhirmik uqauhitualgit. Muqpangmik kataiyutut ikayuqtuivallaanngittugut, uingairnainmata uvaptingniklu uingaiqhilainmata. Taimaa ihuigiqpiaqtaqqut.”

- Ilangi aanniaqtuliyiyit havaktit apiqhuqtavut uqautivaktaatigut taimaa kamaguhuliqpaktut tuhaatjutigiinnginnamik aanniaqtullu uqauhiit ayuqhautigiplugit. Ayuqhautit ilihimayauttiaqtut tuhaatjutigiinnginnamik aanniaqtuliyiyit aanniaqtullu. Ilayuttiarahuaqpaghugit ayuqnaitpat tuhaqtittinahuaqpaghugillu ayuqnaqtuq pivighaqqukittumik;
- Ayuqhautit aanniqtailiniqmut, qauhimattiaqhutik angirutait havautituqtittiniqnullu huli aulayuittut aanniaqvingmi;
- Kihimi, ilittuqhitiyughauyugut apiqhuqtillugit, taimaa aanniaqtut ilittuqhitivaktut taimaa havaktut uuktuqpaktut ilangilu aanniaqtuliyiyit ayuqhautinik uqaqtiliqtuiniqmut ilitturihimaliqtut.

2.5.3. Uqaqtiliqtuiniq

- Ilanginut atannguyanut, uqauhirnik uqaqtiliqtuiniq “akitunnauyuq ikayuqtigilaitaillu” imaalu “ihumaaluutiqarluarapta uqauhiit ahiagut”;
- Uqaqtiliqtuivaktut havaktit taapkua aanniaqvingnit titiraqtit uqaqtit.
- 6-iuyut Qaplunaatut-Inuktituuqtullu titiraqtit uqaqtit imaalu Qaplunaatut-Uviitituuqtumik titiraqtiittut uqaqtiittut. Amihut ilihaqtitauhimaittut ikayuqtuiyaami aanniqtuqaqqat ilihimanngittut mikiyumikluuniit qauhimayut aanniaqtuliyiyit uqauhiinik. Aanniaqtuliyiyit uqauhiinik ilihaqtittiyuittut titiraqtinut uqaqtinut;
- Inuit kitullikiaq uqaqtuquyauliqpaktut;
- Amihut titiraqtit uqaqtit havagiaruiqpaktut;
- Ahiagut havakvighaat havangnaqtumi (havangnaitillugu, unnuktumi, unnuaqhiyullu), titiraqtit uqaqtit havayuittut;

- Uqaqtit havakvingniinginnayuittut:

“Ilaani, hamani havakvingnit uqaqtighaitpaktuq Inuktituuqtunik. Havattiaruiqpaktugut uqaqtighaitkaangapta. Ukiuq atuqtumi, ayuqnaqpiapaqtuk, atauhiinnaqmik uqaqtiaqhuta. Atauhiq avvaanik havakvighaanit havaghuni hitamauplutik avvaat havakvighat; pingahut havakviit avvaanit havaktiqayuittut... Ilitturihimaliqtamnit Ukiuqtaqtumiitillunga qanganguqtumik taimaa Inuit naammaguhuinnaqtut kihimi ikayuqtailiyaungittughat uqauhiigut.”

- Qaffit havaktit unipkaaqpaktut taimaa uqauhilingnik atauhiunngittumik havaktighaqqukittut uqqariktuniklu uqaqtinik. Ihuiguuutituaqturiyut tuhaatjutigiinnginnamik aanniaqtullu ilangit. Ilittuqhivitaktut taimaa ilihimayuriplutik aanniaqtailiniinik amirnaqniiniklu aanniaqtut uqayuittut Qaplunaatut.

“Aanniaqtuq amiriyauyughaq tuhaatjutigiinngitkumik aanniaqtuqlu amirnaqtumiittuq uqauhiq tuhaqtauttianngitkumi: amihunit munaqtauniqmik ihumagiyaghauungittut kihimi munaqtauttiarniqmik.”

- Inuit uqaqtuquyaugaangamik innup pitquhiinik qunngiaqpaktut uingaittiahuaqhugu aanniaqtuq uqautigiingniq ayuqnaraangat;
- Taamna aanniaqtuq uqauhiqaqtuq Inuktitut ikayuqtiqanngitkumi ilamingnik ilannaminikluuniit, tughirumilu uqaqtighaanik huitkumilu uqaqti, ikayuqtiqaqpaktut aanniaqtumik haninnuanganit, halummaqtimit qayangnaiyaqtiniklu uqaqtialiqaqpaktut. Inuit aallat uqaqtuquyauliqaqtuttauq taapkua munaqhiyit titiraqtillu Inuktitut uqayukkumik, talvani havakvingniitpata.

“Ingattautqiyat ilihimayara taamna aanniaqtuq uqaqtuquyaungmat. Naunaittuq ilaa ilitturinnaittunut ihuinaarutauyuq, kihimi ihumavungattaq taimaa aanniaqtuq uqaqtuquyaugumi ahinut aanniaqtumut ihuinaarutauyuq aanniaqtut pilaarutainut. Naammaghittiriahimayutit havaktiuhimaittumik. Ilaani aanniaqtut uuktuqtaghariyaat, kihimittauq ihuatqiyauliqaqtuq havakviptingnit.”

- Aanniaqtuq uqauhiqaqtuq Uviititut ikayuqtiqaitkumi ilaminik ilannaminikluuniit, unipkaanguvaktuq taimaa Uviitituuqtut havaktit qauyihaivingnit uqaqtuquyauliqaqtut. Ahiittauq uqaqtuquyauliqaqtut taapkua Uviittut munaqhiyit taaktillu ilihaqtulluuniit, ahiillu uqauhilgit Uviititut aanniaqtuliyiyit havaktit, havaktuqarumi;
- Naunaiqhivaktugut taimaa, katimatjutingnit apiquqtaptiniklu, ayuqnaqhivaktuq havaqatigiyaami uqaqtit ilihattiaqhimaittut aanniaqtuliyiyit havakviinit, kamaguhungnaqtuqlu qauyihaivingnit havaktinik uqaqtiqariami Uviitituuqtunut aanniaqtunut;

- Ihuinaarutauliqpaktut havaktinik havaaghainik ahivaqtittiyaami uqaqtuqplugu taimaa havaamingnik iniqhittailivaktut, havaqatait havaaghaniktittivaalliqpagait, havaqataillu havaamingnik iniqtailivaalliutauvaktuq;
- Taiguaqhugit katimatjutit, ilittuqhihimayugut taimaa uqaqtighailliurniq ayuqhautauvaktuq, ihuaqhaitjutighaniklu ilittuqhivitaktut, hapkuatut: titiraqlugit tuniqhailugillu titiqqat naunaitkutut uqauhilingnik atauhiunngittumik. Mamiana, kihimi amihuuplutik, inuit ilihimayuriyuitut titiqqanit hapkuninnga;
- Ilitturiyauhimayugut taimaa uqauhilingnik atauhiunngittumik manighaliqpaktut havaktit uqayukkumik Inuktitut Qaplunaatullu, kihimi taapkua uqauhilgit Uiviititut uqaqtuqyauliqpaktut ayuqhaqturivaktut akihaqtuqhugit Havaktighaliqiyit avatqunmata malruk ukiut manighaqtinnagit.

2.6. ILITTURIYAUYUT

Qauhimaliqhutik, ihumaaluutit nalaumaplutik qauyihaghtainiklu ilitturivaalliqtuqut taimaa Qikiqtani Aanniaqviat malittiyuittut uqauhirnut havaaghanik titiraqhimayutut ilanga 11-mi talvani *Uqauhiulluanut Maligaqnit*, R.S.N.W.T. 1988 ihuinaaqpaghutiklu pilaarutainut inuit uqauhirnut, aittuqtauhimayutut ilanga 14 (1)-mi (2)-milu talvani maligaqnit.

Ataani ilitturiyauhimayut qauyihaghtainit:

2.6.1 Uqauhirnut Maligaghaliuqhimayut Huliyaghait Atautikkuuqtullu

1. Maligaghaliuqhimayuittuq uqauhirnut havauhighaittuqluuniit atuqtauynik QGH-mi;
2. Atautikkuuqtunik huliyaghaittuqlu Qikiqtani Aanniaqviat;
3. Uqauhiullualiqpaktuq aanniaqtunut ikayuqtauvaghtutiklu Qaplunaatuinnaq;
4. Atannguyait QGH-mi ayuqhalipaktut Havaktighaliqiyillu maligaghaliuqhimayunut havaktighaqhiurniqmut nunataaqhimayunik taimaa Uiviitituuqtunik havaktighaqhiuqtailivaktut;
5. Ilihaqpaalliqtittivaktut Inuit uqauhiinik ilitquhiiniklu aallanik ilitquhilgit itkaangamik, Iqalungnilluaq ilittuqhivitaktut, uqauhirnut maligaliuqhimayut pitquyauhimayullu taiyauyuitutik;
6. Tamangnik atannguyait havakvingnit (aanniaqvingnit) inmikkut havaktighaqhiuqtughat Havaktighaliqiyikkut.

Pitquyahimayuq 1

Havakviat Aanniaqtuliyiyit piyughat taimaa:

- Parnaiyailutik tutqighailutiklu uqauhirnut havauhighanik;
- Iliqahiutilugit uqqaringniq havauhiqattiarniqmut aanniaqtuliyiyimullu havauhilluanut;
- Ilittuqharlugit uktuqattaqlugillu havauhiit ihuaqhaqpaalliutighat.

Pitquyahimayuq 2

Havakviit Aanniaqtuliyiyit Maniliqiyillu ihivriuhiyughat havaktighaqhiurniqmut maligaghaliuqhimayunik havaktighaqhiuqtunik tuhaayunik Uiviititut Qaplunaatullu taapkua Nunataarutinut Angirutinik havauhiit kinnguutilugit.

Pitquyahimayuq 3

Havakviit Aanniaqtuliyiyit ilittuqhitiyughat taimaa:

- Tamangnik havaktiit pilaarutainik ilihimayughat imaalu uqauhilluangat uqauhiriinnarialik piyumagumiuk;
- Atuqtauvaktughat havauhinut upluq tamaat.

Pitquyahimayuq 4

Havakviat Aanniaqtuliyiyit hailipkaihimayughat ikayuqtighat atauttikkuuqtuniklu huliyaqhaqarlutik havakvingnilu aulapkailugu tamangnullu aanniaqtuliyiyit havakviinut, aullaaqtuniklu ikayuqtinut tingmitjiqiyinullu.

Pitquyahimayuq 5

Havakviit Aanniaqtuliyiyit parnaiyaiyughat tutqighailutiklu aullaqtittilutik havauhittianik atannguyat atuqtaghainik uqauhiit mighaagut.

2.6.2 Uqauhirnut Ayuqhautit

7. Uqauhirnut ayuqhautilgit huli tajja Qikiqtani Aanniaqvianit;
8. Aanniaqtut uqauhilgit Inuktitut Uiviititullu ayuqhautiqarniat huli uqauhiit mighaagut;
9. Inuit Uiviitituuqtullu aanniaqtut nakuruttiqtauyuitut aanniaqtuliyiyinik aajjikkutaitut Qaplunaat aanniaqtut;

10. Uqauhirnut ayuqhautit ihuinaarutauvangniat munaqtauttiarniqmut, aanniaqtut amirnaqniinut ikayuqtaunariqniqmullu aanniaqtuliyiyini;
11. Aanniaqtunik-ikayuqtit uingaiqnaillamut paqittitiniqmut ihuinaarutaulaaqtuq aanniarutunik havautituqittiniqmullu;
12. Aanniaqtuq ilitturinnaittunut pilaarutait angirutailu amirnaqhilaagtut.

Pitquyahimayug 6

Havakviat Aanniaqtuliyiyit havauhighaliuqtughat ilittuqhithat qanuq uqauhirnut ayuqhautilgit taimaa aanniaqtut ayuqnaittumik ikayuqtauyaami ihuaqtauluni aanniaqtuliyiniqmut.

Pitquyahimayug 7

Havakviat Aanniaqtuliyiyit ilitturittiarnaqtunik inirumayainik qauhityughat naatkutigiiktumik ikayuqtuiyaami aanniaqtunik tamangnut uqauhiulluaqaqtunut uqauhilingnut.

2.6.3 Uqaqtuliyit

13. Uqaqtit uqauhilingnut Inuktituuqtunut ilihattiaqhimaittut ilihaqhimaittuklu aanniaqtuliyiyit havakvigiyaaami. Timingnik qauyiharniq aanniaqtuliyiyillu uqauhiit qauhimaginnittugit;
14. Ayuittunik Uviititut uqauhilingnik uqaqtiittut;
15. Havakvighaat ahiagut (havanqnaillami, unnuktumi, unnuaqhiyullu), titiraqtinik uqaqtiittut;
16. Inuit kitullikiaq uqaqtuquyauliqpaktut;
17. Amihut havagiaqhimahuiliqpaktut titiraqtit uqaqtit;
18. Inuit ilaani uqaqtuquyauliqpaktut uqaqtighaitkaangamik:
 - a. Uqauhilingnut Inuit uqauhiinik: ilait, halummaqhiyit qayangnaiyaqtilu havaktit, aanniaqtut haningniittut, munaqhiyit titiraqtilu havaktit (havakvingniitkumik);
 - b. Uviititut uqauhilingnut aanniaqtunut: ilait, qauyiharvingnit havaktit, munaqhiyit, taaktit, aanniaqtuliyiyillu (havakvingniitkumik).

19. Ahiagut havauhighaittuq taamna titiraqti uqaqti havakvingniinngitkumi.

Pitquyauhimaguq 8

Havakviat Aanniaqtuliyiyit havauhighaliuqtughat ikayuutighat uqaqtuliyiqmut QGH-mi upluq tamaat unnuamilu. Uqaqtigatughat / numiktiriyiqarlutiklu tamangnut aanniaqtunut tamaat.

Pitquyauhimaguq 9

Havakviat Aanniaqtuliyiyit ilitturinnaqhimayaghait uqauhilluariyumayaat aanniaqtup, imaalu ilitturinnaqluni tamangnut ikayuutinut, aullaqaqtiqarniqmut tingmitjiliqiyinillu.

Pitquyauhimaguq 10

Havakviat Aanniaqtuliyiyit ihuaqhainahuaqtughat uqaqtighailliurniq uqauhilingnik atauhiunngittumik (Inuktitut-Qaplunaatut, Uviititut-Qaplunaatut) havakvingnit ayuittuniklu uqaqtighaqarniqmik.

Pitquyauhimaguq 11

Havakviat Aanniaqtuliyiyit Havakviallu Maniliqiyit ihivriuqtaghait havaktighaqhiurniqmut maligaghaliuqhimayut malittiariami uqauhirnut maligaliuqhimayut aghuurahuaqlugit havaktighaqhiurniq ilihaqhimayunik uqauhiqaqtuniklu aanniaqtuliyiyighat.

Pitquyauhimaguq 12

Havakviat Aanniaqtuliyiyit Havakviallu Maniliqiyit uqaqtinik ayuittutut ilitturipkaliqtitaghait taimaa akiliqtauvagait naatkutigiingniit ihuaqhaqpaalliqlugit havaktighaqhiurniqmut aulapkainiqmullu uqaqtinik.

Pitquyauhimaguq 13

Havakviit Aanniaqtuliyiyit, havaqatigilugit Inuit Uqausinginnik Taiguusiliutiit (IUT), havauhighaliuqtughat qauyihautighanik uqauhirnik uqqaringniinik aanniaqtuliyiyit uqaqtiinik.

Pitquyauhimaguq 14

Havakviat Aanniaqtuliyiyit havaqatigiyaghait Havakviat Maniliqiyit, uqauhirnik ilihaqtittiyinik Nunavut Ilihaqpaallivianit (NAC) ilihaqtittilugit havaktit talvani Qikiqtani Aanniaqvianit maligahuaqlugit uqauhirnut pitquyauhimaguyut aanniaqtuliyiyit ikayuqtiinut.

3. ILANGA 2

Ilanga 2 talvani naunaitkutanit ilittuqhitiyuq aanniaqtuliyiyit ikayuutainik Nunavunmi, ihariagiyainik Inuinnait Uviitituuqtullu nuatqatigii, aghurnaqtut tuhaatjutigiingniq aanniaqtunut-aanniaqtuliyiyunullu mihingnautailu ayuqhautit uqauhirnut aanniaqtuliyiyinit.

3.1. Aanniaqtuliyiyit Ikayuutait Nunavunmi

3.1.1. Aanniaqtuliyiyit Tuhaatjutigiiktut

Naunaitkutit hapkunani titiraqhimayut piyauhimayut talvanngat Kanatami Aanniaqtuliyiyit Maligainit Ukiumut Naunaitkutanit 2012-2013-milu Qanurininganianullu Naunaitkutanit 2013-mi Aanniaqtuliyiyit Nutaannguqtiqtainut Kanatami titirakaffuktauhimayut taapkuninnga Aanniaqtuliyiyit Katimayit Kanatami (May 2013).

Nunavut ikittunik aanniaqtuliyiyinik havaktilgit angiyaaqtuupluni: atauhirmik taaktilgit inungnut 3000-nik, aallatqiingnia imaa atauhirmik taaktilgit inungnut 400-nik Kanatap hivuraanit nunamit. 2012-mi 46-nginnaqnik munaqhiyilgit munaqtiuyughallu ilihaqtut munaqtiuvaktut tamaat aviktuqhimayumi.

Havakviat Aanniaqtuliyiyit pingahunik avighimayunik titiraqvilik munaqtiuvaktut aanniaqtuliyiniqmik aviktuqhimayumi. 2012-2013-milu, qutangnaittunik aanniaqvingnit ikayuutaigut ikayuqtuivaktut 28-nit munaqhivingnit aviktuqhimayumi tamaat, aanniaqvingnilu, malruklu aviktuqhimayumut munaqhiivit (Kangiqliniqmi Iqaluktuuttiamilu), 22-nit munaqhivingnit, malruklu inungnut munaqhiivit, (Iqalungni Kangiqliniqmilu) ilagiingnullu havautituqvik munaqhiivit (Iqalungni). Timigighittiqvillu talvani Timimut Ikajuksivik Iqalungni.

Aanniaqtuliyiyinit ikayuqtauyaami Nunavunmi ayuqnaittukkut ikayuqtuivaktut, ihivriuqtauplutik ilagiiit taaktiinit, munaqhiyinit ilihaqtunit nunallaarmilu munaqtinit. Hapkuatut, ilittuqhitiyugaangamik taaktimit, munaqhiyinit ilihaqtunillu, uqautjaugaangamiklu havautitaqvingnit ihumagiyaavaktut hivulliutiyutut aanniaqtuliyiyit ikayuutaitut.

Nunavut havaktighaqhiuqpaktut havaktiqahutiklu ilagiingnut taaktinik, amihuiqtuqhutiklu, ikayuqtiilliuqpaktut qauyihaqvingnit Ottawami, Winnipegmi Yellowknifemilu ihivriuqtauttiariami. Nunavut angirutilik taapkualu qaffit ahinit aviktuqhimayunit aanniaqtuliyiyingnit ahiniklu pulaaqtaqtunik aanniaqtuliyiyinik.

Qutangnaittunik ikayuqtauviittumik ilangi nunallaarnit Nunavunmi, aanniaqtuq ahinut aviktuqhimayumut aullaqtitauvaktuq ikayuqtauyaami. Nunavut angirutilik aanniaqtuliyiyit ikayuutainut aanniaqtunut timigighaqvingnullu Ottawami, Winnipegmi, Churchillmi,

Yellowknifemi Edmontonmilu. Hapkua ahini aviktuqhimayumiittut Nunavunmiut ikayuqtauvigiliqpagaat aanniaqtuliqiyiitpat aviktuqhimayumi.

Taamna Ikajuruti Inungnik Ungasiktumi (IIU) Qaritauyakkut uqautit ighaaktut Nunavunmi 1999-mit, hapkualu hailiyauhimavaktut nunallaarnit tamaat. Qaritauyakkut uqautit nakurutauyut ikayuqtuiniqmut aanniaqtunik aviktuqhimayup avighimaniinit pingahunit; tuhaqtittigiikpaktut aanniaqtut aanniaqviillu Manitobami Ontariomilu tuhaqvigiyaami taaktiita.

Qikiqtani Aanniaqvik (QGH)

Iqalungniittuq, taamna Qikiqtani Aanniaqviat hivikkittumik aanniaqtuliqiviuyuq Nunavunmi amihunik aanniarutitut ikayuutilgit aanniaqvingniittunut aniaqattaqtunullu malighugu *Kanatami Aanniaqtuliqiyit Maligait*. Aanniaqvik 35-nik hinikvilik aanniaqtunut, timigighaqtunut, huiqniaqhimayunik aannianginnaqtullu ikayuutait; tajja 20-nguyut hinikviit ihariagiyaugamik. Hitamaniklu iqniurvilgit 6-niklu pilaktaukaffuktunut hinikvilgit. Aanniaqvik taamna aanniaqvingniittunik, aniaqattaqtuniklu munaqhivaktut 24 ikaaqqiniklu irininaqtunik ikayuqtuivaktut (hingaiyunik, nutaqqiqiyunik huiqniaqhimayuniklu), pilaktuiyut, qauyihaiyut, iksuliiqhiyut puvakluktuniklu munaqhivik, ihivriyuqtauyughaniklu titiraliqvaktut naunaitkutainiklu.

2012-mi, QGH-kut naunaiqhivaktut Havakvianut Aanniaqtuliqiyit Inuliqiyillu (HSS), attiqtautqighimayuuq Havakvianut Aanniaqtuliqiyit 2013-mi, havauhiillu Iqalungni munaqtauvaktut ilikkuuqhgut. Ataniqtuqtaunirmut tunngaviittuq havakviit ilangilu iharianaqtut ikayuutit, havaktighaliqiyillu, maniliqiyit, niuviqtaqtit, tuhaqtittiniq, alruyaqtuqtukkut naunaiqhitiyit nanminiqniklu munaqhiniq, ahinit munaqtauvaktut talvuuna Kavamatkut Nunavunmi.

Havakvingniittut taaktit irininaqtunik ikayuqtiuvaktut tukliriiqattaqhutik. Aanniaqtuliqiyit ikayuutait iliqahiutihimayunut iliqahiutihimayut aghaluutikkuuqtittiniq / aniaqattaqtunut munaqhivik, ikittunik amirnaqtunik munaqhivingnik, munaqhiniqmiklu aanniaqtunik, hingaiyunik huiqniaqhimayuniklu. Pilaktuiyut ikayuutainut iliqahiutihimayut taapkua ayuqnaittunik hunanngualgit, apqutihyuqtut, nutaqqiqivik, aqiaruqliurniq, irininaqtullu quklutit niaqungniklu hiutinik, iyingnik qingaqqimiklu. Aanniaqtut ikayuqtauyarialgit pilaktinit ahinut aullaqtitauvaktut.

2011-mi, Havakvik hapkua naunaiqhivaktut taimaa utaqqiyut aullaqtughat ahinut utaqqiraaliqpaktut 12-nik ikaaqqinik, naallugit 16-nik ikaaqqinik utaqqiliqpaktut ihivriyuqtautinnagit. Nutaanik kaantulaaktittivaktut tingmiakkuuqtughanut tingmiakkuuqtinik, utaqqivik nailivaghugu ikaaqqinik hitamanik.

3.1.2. Katimaqatigiit Mihingnautilgit Uqauhirnut Ayuqhautinit

Nunavunmi, aanniaqtuliqiyit havauhiinit ikayuutiqaqtughat inungnut qaffinut uqauhikkut kihimi ikayuqtaghariyaittauq inuit Inuinnaqtut uqauhilingnik, Uviititut uqauhilingnik Qaplunaatullu uqauhilingnik.

Tuhaqtittiyut ikayuqtuiyullu uqauhikkut qangaraaluk Qaplunaatuinnaq uqauhiqayuktut, uqauhirnut maligait aulagaluahutik Nunavunmi. Malruk hapkua nuatqatigiit ayuqhautiqarpangniat uqauhirnut aanniaqtuliqiyinit ikayuqtaugumik: Inuinnaq Uviitituuqtullu.

3.1.3. Ihariagiyait Nunallaat

Inuit Uviititullu uqauhiinik uqauhilgit apiqhiyughat ikayuqtauyumayughallu uqauhilluangagut, kangiqhipkaiitariami aanniarutaanik, uingaiqhimalugit apiqhuutit, qanurilihimayaaghanik, havautighat ilihimattiaqlugit malittiaqlugit pitquyauhimagut.

Munattiaqtauyughat naatkutigiiklutik taapkua Qaplunaat, tamangnit aanniaqtuliqiyit havakviinit, titiraqtuiniqmut, ihivriuqhiniqmut, naunaitkutaghanut titiraliqiniqmut. Taamna aanniaqtuq aunga ihivriuqtauniaqqat, kihimi angilatqikkumi uingaiqhinninnami *aunga qauyihaqtaghaq* Qaplunaatut, ayuqhautauvaktuq. Qanuq aanniaqtuq malittiaqniqmat pitquyauhimagut? Qanuq aanniaqtuq malittiaqniqmat pitquyauhimagut? Qanuq aanniaqtuq malittiaqniqmat pitquyauhimagut? Qanuq aanniaqtuq malittiaqniqmat pitquyauhimagut? Hapkua apiqhuutauvaktut amirnaanniigut aanniaqtuliqiyit munattiaqniinullu.

Ilitturihimattariami ilitturiyauhimagamili aghuurnaqtuq taapkununga aanniaqtuliqiyinit ikayuqtaugattat; aallanik uqaqtighaqhiuqpangniat ikayuqtaugaangamik (taaktiaraangamik, munaqhiqarvingmut, inuuhiqattiarniqmik ilitturipkaiyunut pittailinirmullu hulilukaaqtunut). Hapkua ilitturittiarnaqtut aanniaqtunut aulayuitunuk aanniarutilingnut, amaamangnut nutarannualgit, iniqnirinullu.

Ahiagullu, hapkua nuatqatigiit aanniaqtuliqiyinit ikayuqtauyughat ilitturipkaiyunut pittailiyuniklu uqauhilluangagut ihuinaaqtaililitik hivunighaptingni.

3.1.4. Uqauhik: aktumatjutauyuq

Nunavunmi, Nunavunmiut uqauhiqaqtut Qablunaatunngittumik, Qablunaatulluuniit uqqarluktut ayurhatqiyayut tuluqtautiqarluarlutiglu nakuuqpiqtaumik munaqtaunirmi ikayuqtauvagluuniluuniit aanniaqtailiriyitkunit.

Unipkariyayut takuuhiriut tapkua Inuktitut Uviitullu uqayuktut apirhuqtauyut ukpirukhuktut uqauhirmikkut pivikhaqaqtukhayut aanniaqtailiriyinit. Huunalliqaak, uluriahungniqtut hapirniqglu ihumaalungniqglu ilaani uqqagiktut Inuktitut Qablunaatullu

uvvaluuniit Uuittit Qablunaatullu ayurhaliqpaktut uqariamingni tuglirmi uqauhikkut qanuriligangamik, uvvalu kangiqhiayungnaiqhugit munaqhit inmingnigluuniit kangiqhinaiqhutik.

Hapkua uqaqatigiiknirmut ayurhautit nakuunngittumik qanurilitjutauttaqtut aanniaqtumut ikayuqtaulimaitkumik uqauhirmikkut ihuittumiglu qauyihaqtaulitik ahiit ihuanngittumiktauq ihuarhaqtauluni. Uqauhirmut tuluqtautit aktumaqpiaqpaktut aanniaqtuup qayangnaqtuukkuqtailiniannut nakuuyumiglu munaqtauniannut.

Taaktit turangayunullu taaktit ilitturiinnayuitut tamna aanniaqtuq kangiqhianngitpiaqtuq uqariyayunik. Qauyimanatigluuniit qangatuinnaq, aanniaqtuq ilaruhiiluuniit kangiqhiayungnaiqpaktut huiyunik. Uqauhiqalirangat qugluumannaqtumik aanniaqtutigit aanniaqtuup uqautiyaatigit “Huli talvungamut tukhinngittunga uqaqtikhamnik, talvuuna ihariahukpiaqtuugaluuyunga.” Amihut aanniaqtut uqahilraarinngittaat Qablunaatun ihumaalukpaktut ihuittumik ihumaliurnarugiplutik.

Qauyihaganik ilitturinnaqtuq tapkua ayunngitpiaraluaqhutik uqauhirmik ilitarimayayumik uqariakhamingnik ayurhaliqpaktut takuyaulirangamik. Hivituniit ilangit aanniarutainnit ilumingnilu ihumaalungniit, ilaanikkut, uqarungnairutigivagait tuglirmi uqauhirmikkut.

Uqaqtikhailliurniarungnaqhiut angivallanngittumut takunnaqtumut aannirunmik, kihimi kangiqhiyariaqalirangat hivituyumik hapirnatqiamik qauyihaiyariaqarumik qanuriliurutikhakhiurlutiglu, aanniaqtuq uqaqtikhailliurniarungnaqhiuq. Imaa, taiguagaliugani haffuma mighaagut¹⁴ apirhuitillutalu, ihumakkut aanniarniq nuliaktauniglu ilitarimayayuk malruuk uqaqtiiliuqtuk angiyumik, ihumagilugit ilitquhiit ukpiriniillu ilumuullu quvianaittut uqauhiriyayuyut.

Aanniaqtuliriyit kangiqhiayukhauyut ink iliyaugangami hapirnaqtukkut, kangiqhiayuminaiqpaktuq aanniaqtuliriyit uqauhiinnik nipiriamilu inmi ihariagiyaminik, irhiurnirminik, uluriahuutiminik, qanurliqaak. Ayurnatqiyaupluni uqauhiyangini hapkua uqauhirmi uqauhirinngittamini.

Qauhiyaganit amihut ayuqtut uqariamingni ilitarimayayukkut uqauhikkut atuqattayuitut kahaktunik ikayuqtauvikhanik qinirlutigluuniit pivikhanik uqaqtitut. Nalauttaqtauhimayut ihariagiyayunik hadja pivikhanik atauhirmi aanniarvingmi nalaumanngitpiarungnaqhiut itquhianit.¹⁵

¹⁴ Stevens, 1993b; Dolman et al., 1996; Jackson, 1998; Betancourt & Jacobs, 2000, uqarnigaqtauyuyq uvani Sarah BOWEN. *Uqauhikkut Tuluqtautayut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2001, p.34.

¹⁵ Sarah BOWEN, *Uqauhikkut Tuluqtautayut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2001, p. 35.

3.2. UQAUHITIGUT TULUQTAUTIT AANNIAQTUQANNGITTULIRINIGLU

Nunavunmi, amigaitut aplugakhat aanniarnaqtuqanngittulirinirmi uvvalu ilautilugit ikpingnarnia tunihiniq Inuinnanut Uiuinullu ikayuqtaunirmik uqauhirmikkut uvvalu, qayangnaittuqplugit pinahuaqtittiniq atjigiiktannik Qablunaatun uqayuktut pimmarinahuaqhugillu inuit uqauhirmikkut pijunnautait. Kanatami Aanniaqtuqanngittulirinirmut Maligak uqaqhimayut Malikhugit qauyihautauhimayut haffuma mighaanut, uqauhitigut ilitquhitigullu ayunnginniq apirhuutauyuq nakuunianik takuyauniup munaqtauniup. Sarah Bowen-mut, ilitquhikkut ayunnginniq tukiliuqtauhimayut imaatun, "aanniaqtuliriniq kiuyumik ihuaqtumik ihariayigainnut aanniaqtut ilaruhiinnullu, ilitarimaplugit uviniit, ilitquhiit, uqauhiit, ilinniarniit inuuhillu maniliurniillu nunamingni" ¹⁶

Atjigiiktittiut inuuqatigiit ilitarimayut pimmaruhukhutiglu pijunnautainnik tamaita nunaqatimiktik piniaqtillugit aanniaqtailirinihimi ihariagiyamingnik naunainnaqtumiglu munaqtauniq atjigiiktitauyuq, humaaginnigillugu kina tukhiriakhaa munaqtauyaakhaaluuniit. Huffumunga tikiutinariupta, pivikhat kahaktukhauyut atunilu aanniaqtuq uqaqtaqtukhauyuq (kangiqlihialuni kangiqhiyaulunilu) tamainnit munaqtinit. Aallallu ihumagiyauyukhat, aanniarvingmiinngittunut pivikhat, qilamiurutaayunut pivikhat, naunaitkutit igluqpani, aanniarvilianut pitquhit, titiqiqiniq, hapkua nakurutaungmata munaqtauyumayunit aanniaqtuliriyitkunit.

Kanatami Aanniaqtulirinirmi Hapuumiyiit Timingat naunaiqhihimayut tuhaumatittiniq palihimmiquataullaqpaqtuq ilautjutiaqtuni; aallallu ihuittumik munaqtaunirmi kinguvaktitauvallaarniq ihuittumiglu qauyihaqtauniq, taimaittungnaqhiuq uqauhiq ayurhautaungangat¹⁷.

Angirutauvaktuq nakuutqiamik tuhaumatittivaktut munaqtiit aanniaqtullu uqayukkangamik atjigiiktumik uqauhirmik. Taimatkaluaqtillugu, uqaqtiqarniq huli ihariagoyauhimmaarniaqtuq ilanginnit aanniaqtunit.

Uqauhikkut ilitquhikkullu ayunnginniq ikpingnaqtuq imainmat:

- Atjigiiktittitjutaungmat aanniaqtulirinirmut;
- Ikikhilaarutauvaktuq atjiginngittunik aanniaqtulirinirmi;
- Aktumangmat aanniaqtailiniinnut katimayuit aallatqiinit ilitquhilingnit;
- Kiutjutauyuq aallannguqtiqtumik inuinnik Nunavut, amigaiqtiqhimmaartuq inuit aallannganiit.

¹⁶ Sarah BOWEN, *Haqqittiniq Ilitquhiniq Iliharnirmut Nutaqqanut Munaqhiunirmut*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2000.

¹⁷ KANATAMI AANNIAQTULIRINIRMI HAPUUMIYIIT, [<https://www.cmpa-acpm.ca/en/home>].

3.3. AKTUMANIIT UQAUHITIGUT TULUQTAUTIIT

3.3.1. Aktumaniit Aanniaqtuqanngittulirinirmut

Apirhuqtaptingni, titiqqat piyavut Inuliriyitkunit Aanniarnaqtuqanngittuliriyitkunillu qauyihaganillu ilituritjutigiyavut uqauhitigut tuluqtautit uqariyauqattaqtut angitqiyauplutik tuluqtautauyut, ikpingnatqiyayunngitkumik tuluqtautauyut aanniaqtulirnirmi.

Nalaumatqiamik, qauyihaptingnit illituriyaptingnillu, uqauhitigut tuluqtautauyut imaatut aktumanilgit:

- ✓ **Qanurinnianut munaqtauniup:** uqauhitigut tuluqtautauyut imailitjutauttaqtut ihuittumik aanniarunniknahuriyauniq, munaqtillu ihuinnaqtarlutik, akuni utaqqititauluni, ilaanilu ihuinnaqtarlutik havautituqtittiniq uluriahuktunut. Aanniaqtuq hapummiyaulluanngittuq qayangnaqtuqtauplunilu munaqti-aanniaqtuq uqaqatigiittiannngitkumik, ahiit aktumapluni qanuq munaqtaunianut.

Uqauhitigullu tuluqtautauyut aanniarvingmiikhaarutauttaqtut akuni utaqqitjutaaluni takuyauvikhamut qilamiunnaqtumiglu takuyauyaami.

- ✓ **Hivullirmik takuyauyaqtuqtaugangamik:** inuit angiyunik tuluqtautiqainnarumik hivullirmik takuyauyaqtuqtaugangamik aallatqiinit munaqtinit, ilaani kinguvautauvaktuq munaqtaunirmut ilaanittauq ilangit aanniaqtut munaqhiliarungnaiqpaktut. Hivullirmik ukua takuyauvaktut: atiliurivik, tatqiqhiutikkut takuyauvikhaliurniq, aanniarvingmiititauq, ilihimayakhat pivikhatigut tuhaqtitauniglu. Apirhuikaffungniq imaatut humunngauniaqqiq, kina qinirlugu, qanuriliuqpangmangata auktaqtuni, aallaniglu uuktuqtaugangat, tuluqtautauvaktullu. Talafuuraluaqhunilu nipiliugat nutqarutauvaktut inuit tamaita kangiqhiannnginnamikkik qanuriliuquiyut nipiliurnirmigluuniit uqauhirmiktigut. Nainarlugu, ukua tuluqtautauyut inungmut upautitjutaayungnaiqpaktut ihivriuqtauvikhamut mamihaqtauvikhamulluuniit.

- ✓ **Tuhaqtitauttailinikkut:** Tuhaqtitauttailinikkut: pimmaruhunnginik tuhaqtittitailinirmik naglihaarutauttaqpiiaqtuq aanniaqtunut. Aturangat ilihaqhimannngittunik uqaqtiliqtuikaffuktunik (ilaruhinik, ilangnanik, ikayuinnaqunik, inungnit, havaktinik igluqpangmut, aanniaqtumik igluaqanmik, havaktinik aanniarvingmi, kihimigliqaak) ahiguivaktuq tuhaqtittitailinirmik. Hapkua ilihaqhimannngittut uqaqtiuyut ihuittumik numiktirittaqtut hivituyunik ihumanik, kihimilu ahiagut uqaqtaqtut kinguigumik ilaurigumigluuniit, ahiit qayangnaqtaqhuni ihuittumik aanniarutiqarnahuginik ihuittumigluuniit mamihaqhugu. Uvvalu, imaitpat aktumayuq naaruhunngiannut inuit aanniaqtailiriyitkunit. pimmaruhunnginik tuhaqtittitailinirmik naglihaarutauttaqpiiaqtuq aanniaqtunut. Aturangat ilihaqhimannngittunik uqaqtiliqtuikaffuktunik (ilaruhinik, ilangnanik, ikayuinnaqunik, inungnit, havaktinik igluqpangmut, aanniaqtumik igluaqanmik, havaktinik aanniarvingmi, kihimigliqaak) ahiguivaktuq tuhaqtittitailinirmik. Hapkua ilihaqhimannngittut uqaqtiuyut ihuittumik numiktirittaqtut hivituyunik ihumanik, kihimilu ahiagut uqaqtaqtut kinguigumik ilaurigumigluuniit, ahiit

qayangnaqtaqhuni ihuittumik aanniarutiqarnahuginik ihuittumigluuniit mamihaqhugu. Uvvalu, imaitpat aktumayuq naaruhungniannut inuit aanniaqtailiriyitkunit.

- ✓ **Pimmaruhungnikkut inuutjutinik pitquhinik munaqhiniglu;** pimmaruhungnik inuutjutinik pitquhinik tukilik imaa piniq ilihimapkaktitauyunit angiqtaunirmik tuhaqtittitailiniglu. Kihimi, angmaumayumik uqaqatigiqtariaqaqtut ilihimapkaktitauluni angiqtuqarniaqqat. Aanniaqtuq munaqtilu atjigiiktumik uqauhiqanngitkumik, tatjainnaq tuluqtautiqaliqquk.

Qayagiungnairangat pimmarikhaarungnaiqhuni pitquhinik, aktumavaktuq qanurinnianut aanniaqtulirinirmut. Munaqtauyunaittungnaqhiuq atjigiiktitaungilluni aallanit aanniaqtunit, hapumminngillunilu tuhaqtitauyukhaunngittunik ihuaqtumiglu pinngilluni aanniaqtumit ilihimaliqpiakhuni angiqnianik mamiharutikhaminut. Ayunngittut pitquhiit maliktaunngitkangamik, hapirnatqiaq maligatigut akigaqtuqtaunirmut.

Titqiqiqiniglu ikpingnaqtuq aanniaqturlu kangiqhiayakhait titiqqat iniqtiqtani atiliuqtinani. Ihivriuriniptingni, angirut titigaq Qablunaatuinnaq titigaqhimayuq.

- ✓ **Pivikhatiguttauq ihumakkut aanniaqtulirinirmi uqaqatigiiknirmilu:** Uqauhikkut tuluqtautauyut angiyumik pitjutauyungnaiqpaktut ihumakkut aanniaqtunut, ihumagilugu uqaqhmaittumik naunaiyainiq atjigiinnginmata atauhirmut ilitquhirmut aallamut. Hivituliriplutalu ilumullu aghuruuqnaqtunik taimaitpuq uqaqhimaittumik naunaiyainiq aanniaqtumit munaqtianillu ikpingnaqyumivuq.

Kanatamiut qauyihaiyit naunaiqhihimayut uqauhiq ayurhautautqiaqpiaq tuluqtautauyut pinahuarnirmi ihuaqtunik ihumakkut aanniaqtuliriyiniit¹⁸. Aallaqanngittuq aanniaqtulirinirmi qanuq naunaiqtaunig aanniarunmik mamiharutikhaaniglu atayuk uqauhirmut ilitquhirmullu. Hapirnarialu ihuittumik uqaqtiqarniq nipliutauhimayuq kaffinit titigaqtinait.

Atauhiq hapirnatqiaq aturnirmut ilihaqhimanngittunik uqaqtiliqtuktauyunit ahuiguiniq tuhaqtittitailinaiq, hapirnatqiaq pilirigangat qayagiyayukhanik ihumakkut aanniarnirmut, nuliaqtaunirmut nutaraniknirmillu aanniarutinik, HIV/AIDS uqautjinirmi uuktuqtaunirmiluuniit uvvalu uqautjinirmi ayuringayunut qitungariillu aanniqtirinianni¹⁹. Kapiahunnaqtuq tuhaqtittitailinaiq ahiruqtaukpat ayunngittut uqaqtiit kahanngitkangata upautittailitjutattarmat takuyaunirmut ikayuqtaunirmullu uqarumayungnaiqlutiglu kanngunaqtunik kanurunaarnaqtuniglu.

¹⁸ KANATAMI TILYAUHIMAYUT QAUYIHAINIRMI IHUMAKKUT AAANIARNIUP MIGHAANUT AKTUMAYUNIK KANATAMUNNGALIIHAANUT NUNAMINGNILLU QIMAAHIMAYUNUT (1988). *Ukkuak Angmaqtaungmat: Ihumakkut Aanniarniup Mighaanut Aktumayunik Kanatamut Nuutiqtunit Qimaahimayunillu Ottawa, Minista Piqaqtittinirmut Pivikhaliriyinillu, Kanata, 1988.*

¹⁹ KANATAMI KATIMAYIT INUIT UVINIGIINNGITTUT AANNIAQTAILINIANNUT. *Tamaryangnaqtuqpallaarniq Ilitquhiqaqtuni: Unipkaliugaq Aviktuqhimayuni Autsaimi Aanniaqtailinirmut Iliharhutik Katimaniq 1990.*

- ✓ **Munaqhinirmi aanniaqtumik maliguanirmilu mamiharutikhaanik parnaiyaqtauhimayumik:** uqauhikkut tuluqtautauyut hapirnaqtut mamiharutikhamut parnaiyainirmi aanniaqtut kangiqhianngitkangata tiliurtauyunik inmingnut. Taimaittuglu havautinut. Ihivriurigapta, taimaita atuliquyauyut, tiliurutit, havautituquyauyugallu aallallu turangayut ilitturiyauyukhat, tamarmikkut uqauhikkut titigaqhimayullu, Qablunaatuinnaq ittut.

Qauyihaiyunit aanniaqtunik munaqtiniglu tuhaumatittinirmi takuhiuriut tuhaumatittiniq angitqiyauyug aanniaqtunut mamiharutikhaliurniannit²⁰. Uqauhikkut tuluqtautauyut ayurnaqtivitaktut pinahuaqinirmi ihuaqtunik ilittuqhautikhanik, huli nakuuyumik tuhaumatittiniq hapirtauyunaittuq, tutqigutaulunilu, ikayuutaulunilu uvvalu apqutauluni naunaiyautauluni niriuriyauyunik. Uvvalu, aanniaqtup malinngitkumiuk mamiharutikhaminut parnaiyagaq havautiturluarunaittungnaqhiuq, ahiit mamitiruangilluni nakuuhivalliannigillunilu.

- ✓ **Nakuunitiguttauq aanniaqtuliriyiit:** uqauhikkut tuluqtautauyut nakuunngittumiglu aktumayut mmunaqhiit nakuuyumik havangniannut. Naninihiq qanuqtuurutikhamik nutqaqtinahuarlugit tuluqtautauyut iqihulinnainniaqtugaluaq, ihuittumik munaqhinirmik paliihimiqtauuyuillunilu ikitqiyaulutiglu apqutauyut, nakuutqiamiglu naunaiqhilutik aanniarutauyunik, naammaguhukyummiirlutiglu aanniaqtut munaqhiyillu.

Uqauhikkut tuluqtautauyut nalauttiluni aanniarunmik ilihimaliqpiarlunilu angirniq munaqhiyumut akigaqtuutauttaqtuq. Puritish Kalumpiami paliihimiqut takuhiriug ukuninga. B.C.-mi Apirhuiyiryuat nanihiut taakti pittianngittumik ihivriugtaminu ihuinnaqhugulu aanniarutaa angutip taffuma kananga kipiyaumayup ihuittumik aanniarutiqarnigaqtaugami. Ihumaliuqtut aanniaqtup uqauhirmik ayurhauqiarnia taaktimut qayagitjtauuyukhaugaluq ihivriurigami timinganik. Aanniaqtuq tuniyauhimayug \$1.3 miliannik²¹.

- ✓ **Aanniaqtuq naammaguhungnia:** Aanniaqtup naammaguhungnia ilitarimayautqiaq atuqtaulluaqhunilu uuktuutigiyaupluni munaqhiup-aanniaqtup tuhaumatittiniannik. Uqariaqanngittugut aanniaqtuq ayuqtuq uqariamini Qablunaatitut kangiqhiattiaqtaunngitturluuniit hapirnaqtuukkuurluaqtuq ihuittumik aanniarutaa naunaiqtauniarniani. Aanniaqtup naammaguhungnia avvagiiktug munaqtauttiarnianut, aanniaqtut nakuuqpiaktumik munaqtaunngittut naammaguhungnit.

²⁰ Sarah BOWEN. *Uqauhikkut Tuluqtautauyut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqangittuliriyit Kanatami, 2001, Atanguyat Naitumik Uqauhiit, p. VII.

²¹ *Ibid*, p. 90.

Kiuqattaqtut qauyihaiyunut haffuma mighaanut uqaqtut talimauyunnguug tuhaumatittinirmi munaqtinik²²: 1) “aanniaqtuliriyit naalaklutik uqauhikharnik”, 2) “kiuvaglutik apirhuutingnik”, 3) “tukiliurilutik havautikhanut”, 4) “tukiliurilutik uuktuqtautingnut qanuriliurutimingnullu”, kingulliq 5) “taaktit ikayuqtiillu ilihimapkailutiglu ilingnik ikayuqurlutiglu.”

- ✓ **Atjigiiktittinikkut:** aaniaqtuqanngittuliriniq naunaiqhimayarialik pivikhat aanniaqtunit aallangayukhaunngitut inuup qanurinnianut ukuatut angutaunia arnaunialuuniit, uqauhia, qanurittumik uviniqarnia, ilitquhia, namimiutaunia, maniliurinaluuniit. Aanniaqtuliriyinit pivikhat ikayuqtauvikhat kahanngitkangata, aanniaqtut aanniaqtailiyungnaiqpaktut upautiyungnaiqhutigluuniit kinguvautiplutigluuniit.
- ✓ **Akiitigut:** uqauhikkut tuluqtautauyut ikpingnaqtunik aktumattaqtut aanniaqtulirinirmi akiinnut, aktumaniitigut aanniaqtut upautiniitigut takuyauyaqtuqhutik qanurinniitigullu kinguagut. ilihimayauyut amihuni, pivaktut takuyauvakhutik amigaiqyumivaktut atjigiiktumik uqauhiqanngitkangamik aanniaqtuq munaqhilu. qauyihagat haffuma mighaanik naunairutiut inirniit uqauhiqanngittut atjikkutaanik munaqhiminit 70%-mik aanniarvingminngaqtitauvaktut aanniaqtunit atjigiiktumik uqauhilingnit²³. Titigaqtit ukuninga qauyihaganik ihumayut munaqhi, aanniaqtulirigangami uqauhiqatiginnittaminik, aanniarvingmunngaqtittilluaqpaktut qayagiumaplutik. ukua qauyihagat illitturiullu uqaqtiqarangat, aanniarvingmunngaqtittilluayuitut.

Aallattaug ihumagiyauyuq uqaqtiqarniq Qablunaatun uqarluktunut, manikturluarutauyunaitqiaq kinguvani munaqtaunirmit. ikililaarniaqtut ingattaqtiqtut; aanniarvingmunngaqtittauyut qilamiurutauyulluuniit; ikililaarniaqtullu ihivriutauniit uuktuqtauqattarniillu²⁴.

Qauyihaiyuqaluaqhimatkaluaqtillugu akianik pivaallirutainiglu aanniaqtunik uqaqtiqarniq, ilangit aanniarviit ihumaliuqhimaliqtut, qauyihaiyakhimanirmingnit, akiliqtuqtauyunik uqaqtiqarniq maniktuutaunngittuq. Uuktutigilugit aallatqit akiit uqauhikkut tuluqtautauyut (e.g. nuutiqtauhimagayut havaktiit upluqhiutikkut, atuqniq ihivriurutinik, upautinnginnik takuyauvikhanut, havautinit ingattarniq, aanniarvingmiititauyut, timimut aanniarnirmit qanuriliniq, ihuannginniq, kinguavautiniq havaani havaakhariakhiniglu havaqatinut havaqati uqaqtiliqtuyariaqarangamiaanniarvingmi) atuqpalirumatjutauniaqtut uqaqtittinik aulatiyinu.

Pivaalirutauniaqtut aanniaqtunut: huiqtuqarluaguirluni havautinit ingattarnirmit naglikhaaruiqtuqaluarungnaikluni ihuittumik mamihaqtitaunirmit aanniarutiqarnahurinirmillu.

²² *Ibid*, p.76.

²³ *Ibid*, p.70.

²⁴ *Ibid*, p. 93.

3.3.2. Ahiagut Aktumaniit Aanniaqtulirinirmut

Tapkunani uqauhikkut tuluqtautiqagtuni, qauyihainiq takuhiuriuq amigaiqyumiyut uuktuuqtauhimmaaqtukhat ihuanngittumik uqaqatigiilimainnamik munaqhi-aanniaqturlu, uvvalu ilauyungnaiqpalliaplutiglu aanniaqtailinirmut qauyihaqtauyumayunillu, aanniaqtailiritjutini hulilukaktuni, aanniqtuqaqtuniglu ikayurnirmut iliharnirmi. Uqauhiq tuluqtautauyuq ilaunirmut upautiumannginirmit aanniaqtailirinirmi aulayuni.

Aallat pivikhat ikayuqtauvikhat aktumayayut ilauyut ukua havautiqarviit, qilamiurutit akhaluutit qilamiuqtini havaktunillu ikayuqtauvikhat. Kangiqhianiq Qablunaatun aturutaavaktuq ikayuqtauvikhanik, kipuktitlugu itqumanngittuq ayuqtunut Qablunaatun.

Aanniarnaqtuqaqngittuliriyitkut atuagaitigut, atauhirmik uqauhilik Inuk aulauqtauyariaqalirangat Nunavut hilataanut aanniarutaanut takuyauvikhaanulluuniit uqaqtiqaqngittunut, maliktikhaqaqpaqtuq. Tamna inuk uqayukhauyuq Inuktitut Qablunaatullu. Aanniaqtuq (munaqtialuuniit aanniaqtup) kamagiyaa iniqtiriniq tukhiraunmik maliktikhaqariamini. Nunavunmi taaktip angirniaraa tukhirautes naunaiqlugilluuniit qinnginini ahiit tukhirautes angiqtauyarialik aviktuqhimayuni atanguyaanit Aanniaqtuqaqngittuliriyitkut.

Aanniaqtunut tingmitjutit atuagaq atuqtauyuq tamainnut Nunavunmiunut nakuuyumik naunaitkutilingnut aanniaqtunut Nunavunmit aulauqtauyutjunmiglu Nunavunmi taaktimit. Kihimi, malikti, atjikkutaanik atuagaqngittuq atanniqtuiyumik aanniaqtut tingmitjutikhainnut, uqaqhimanngittumik maliktikhaq angiqtauttariaakhaa Uuiitut uqauhilingmut. Qilamiurutaayunut tingmitjutiliriyit, aulautjautigumik uqayuktuqarniarungnaqhiuq havaktimik Uuiitut. Taimaitkaluaqtillugu, tamna aulautjauyuq Qablunaatitut uqaqtiqariaqarungnaqhiuq tikilvikhamini.

Nainarlugu, uqauhikkut tuluqtautauyut nakuunngittumik aktumaniqaqtut qanurinnianut, ihuarnianut aulattiarnianullu aanniaqtuliriniup. Uqauhikkut tuluqtautauyut qayangnaqtukkuurutaavaktut aanniaqtunut, aanniqtitauttaramik. Uqaqatigiittiinginniq apqutauttaqtut ukununga²⁵:

- ikikliniannut aanniaqtut maliguayut;
- mikhiyumirlutik maliktut mamiharnirmingnik;
- ikiliniaqtut pivikhat aanniaqtailitjutikhanik/ munaqtaunirlu
- ihuinaqhutik aanniaruntiqarnigarniq havaamingnilu;
- amigaiqyumilutik uuktuqtauniit taaktiniglu uqaqtiqarniq;
- nakuunngittumiglu kinguagut aktumayuqarlirniq;
- qilamiurnaqtut qanuriliut;
- katarluni aanniaqtup munaqhiatalu naammaguhungniit;
- Akitturyumirluni munaqtaunig.

²⁵ Sarah BOWEN and Jeannine ROY, *Intégration des services d'interprétation dans la gestion de risques*, Winnipeg, 2009, p. 6.

3.4. UQAQTILIQTUINIQ: HAPIRNARNIA ATURANGAT ILIHAQHIMANNGITUNIK UQAQTINIK

Qauyihagani haffuma mighaanik, titigaqtit naunaiqhiut qayangnarniinnik aturangat ilihahimanngittunik uqaqtinik ilaruhitut nunamiuqatintut, uvvaluuniit aanniaqtuliriyit ilihahimanngitut uqaqtunirmik. Ihuinaqtaqtullu aturangamik aanniaqtumik igluaqatimik, havaktimik hapummiyini gluuniit uqaqtiliqtuqhugit hapirnatqiyauyuq. Pilirgapta ayunninnirmik aanniaqtunik munaqhinirmik qayangnakuuqtailiniat inuit ihumagiplugu. Hivulliq kamagiyaat aanniarvingmik aulattiyiita naunainniq pimmarikharniq inuuhiqarnirmi pitquhinik, Code of Ethics munaqtauttiarniglu aanniarvingmunngaqtitaunirmut maminnirmut. Hapkua ihuinaurutaavaktut uqaqtiliqtuqtitauyunit illituriyauhimaliqtut qauyihaganit²⁶:

- Uqannginiq uqariyaayunik aanniaqtumit munaqtiminluuniit;
- Ilauripluni uqariyaunngittunik aanniaqtuup munaqtiluuniit uqaqtainnut;
- Himmahiqtuqhugit tainniit, ihumat ihumagiyauyulluuniit;
- Aturniq ihuittunik tainnik timimut, uluriahutinut mamiharutinullu;
- Uqarumannginniq uqariyaayumik;
- Ihuanngittunik niqliqattarniq;
- Himmautigiyaunig (uuktuutigilugu, munaqtiuliqtitaunig).

Qayangnaqtut aturangat ilihahimanngittunik uqaqtinik ukuanguyut:

- Ingattaqiriniq turangayunit uqaqtiup uqauhiriknianiit numiktirittarnianillu;
- Ingattaqiriniq turnagayut uqaqtiup ilihimannginnianiit aanniaqtulirinirmi qauyimayakhanik;
- Ingattaqiriniq turangayut uqaqtiup itquhianiit inuuhirmini.

Qanuritjutauvat:

- Tukiliuruminaittut tainiit ihuittumik numiktiqtauyut;
- Uqauhiriyayut numiktiqtaunngittut ihuaqtumik numiktiqtaunngittutigliuuniit;
- Qutangayumik numiktiriniq aanniaqtuup uqauhiinnik;
- Ingattaqiriniq uqauhirmik;
- Kangiqhiattiarnaiqyumivaktuq ilitquhiit atjiginngitkangamik. Uuktuutigilugu, tukia tainiup “angirniq” aallanngattaqtutt atauhitt ilitquhirmit aallamut;
- Ahiguniq havaami inuuhiqarutikhanik mighaanut tuhaqtittittailiniq ilihimattiarliqhunilu angirniit;
- Aktumayuq humik aanniarutiqariakhaa ihuinnaaqtarnirmullu;
- Aktumayuq mamiharnirmut ingattauttaqtuqaqtunit;

²⁶ Sarah BOWEN, *Uqauhikkut Tuluqtautauyut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqangittuliriyit Kanatami, 2001, p. 80.

- Ihumaalungnaqtut ilaruhiit uqaqtiliqtuqtitaugangamik: uqatiuyariaqarniq, ihumaalungniq, tutqiinniq, kamagiyakhaningniq, qauyimannginniq aanniaqtulirinirmi taininik.

Malrungnik uqauhilingnik aturnikkuttauq, ukua inuit havaktiunngitpata aanniaqtuliriyinit, qayangnaqtuq ilihimayunaittungnaqhiut taininnik aanniaqtuliriyitkut. Havangniq aanniarvingmi taaktinngutaunngittut uqaqtinnguqtaunngittullu. Inuk uqarunniqqat Uuiut Inuktitulluuniit, imaa tukikangittuq, aanniaqtulirinirmi uqaqtuyuuq.

Kingulliqaamik, Kanatami qauyihainiit takuhiuriut angitqiaqpaimik naammagukhuktut ayunngittunik uqaqtiqarnirmik akiliqtuqtaunngittunit uqaqtiliqtuqtitauyunit. Naahaiyut Montreal Interregional Interreters Bank 68-nguyut apirhuqtauyut nanihiut 76% piunalluaqtut ayunngittunik uqaqtinik aanniartulirigangamik; 88% naammaguhutqiat nalaumaniannik uqaqtiliqtuiyup ayunngittunit. uvvalu 83% naamaguhukpiaqtuq inmiguuqtittiniinnik tuhaqtamingnik ayunngitut uqaqtiit.

3.5. UQAUHITIGUT PIYUNNARNIQ

“Aanniaqtailinirmut pivikhat - tuluqtautauyullu pinahuaqhuni - aulayuq qanurinniatut aanniaqtailiniup. Aanniaqtailiriviit atjigiiktittiplutik munaqhiyuitkangamik atjigiiktumigluuniit munaqtauviuyuitkangamik, ingattautiuvaktuq inulirinirmi ilauliqhunilu atpakpallianiani aanniaqtailinirmi”²⁷

Ayunngittunik uqauhikkut pivikhaqarniq ikayuutauttaqtuq imaa²⁸:

- Aanniaqtunut: ilihimattialiqhuni anngiqtitauniq, nakuutqiamik qanurinnianik aanniarutip tuhaqtitauniq, nakuutqiamik aanniarunmik naunaiqtauniq, atuqtitaunnginiq piyariaqanngittunik, nakuutqiamik uuktuqtaunirmi tuhaqtitauniq, qayangnaqquuqtailiniq naammaguhungniglu;
- Piviuvaktunut: iqihulitailiniq, mikhilaariniq ihuinaaqtarnirmik;
- Aulattiyiuyunut kamayiuyunullu: kamaguhukyuariaqannginniq uvvalu nakuuhiyumirutauqpiarlunilu;
- Aanniaqtuqanngituliriyinut: nakuutqiamik aturniq pivikhanit nakuutqiamiglu uuktuqtaunirmit tuhaqtitauniq;
- Inungnut: nakuutqiamik munaqtauniat inuit, pivikhanit piyuummirniq uvvalu ukpiruhukyumminiq aanniaqtuqanngittuliriyinik.

²⁷ AANIARNAQTUQANNGITTULIRIYIT KANATAMI. *Ilainnaani: Ihumagiyauyut Atjigiiktittinirmi Kiuqattamiglu Munaqtiunirmi Kanatami*, Ottawa, 2001, Foreword.

²⁸ Sarah BOWEN, *Uqauhikkut Tuluqtautauyut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2001, p. 95.

Ikayurniaqqat ilautjutiqaqtunik parnainiaqtunik qanuqtuurutikhamik kiutjutauniaqtumik atuliquyauyunik, unipkariniaqqaaqut hunaugmangat tatjainnak itunihiniq.

3.5.1. Aulainnaqtumik Tunihiniq

“Pivikhaqtittiniq atjigiiktumik immariktumik ilitarimayauyumi uqaudhirmi [...] ilauyuq ayunnginnirmi, pimmaruhungnirmi, ukpiriyaunirmi inulirinirmilu.”²⁹

Tukinga aulainnaqtumik tuniyauniq atjigiinngittuq aviktquhimayuni Kanatami. Imaitpuq, tatjainnak tunihiniq pivikhamik tukilik imaa; naunaitpiaqtumik tuhaqtittihimmaarniq inungnik pivikhaqaqtut atjigiiktumik kitukkuliqaak uqauhikkut.³⁰ Ataani iluliup 12(7) *Ilitarimayauyut Uqauhiit Maligaanni* Nunavut, tukiliuqhimayuuq aulainnaqtumik tunihiniq:

“Aulattiyiita atanguya ataviktquhimayumi gavamanut timiuyuq [...] ihuaqtunik maliguaniaqtuq uminga Maligarmik, ilautilugit nivingaqtiriniq naunaitkutunik, tuhaqtittiniq ahiagullunihuaqtumik aturniq ihuarnikhamut

- (a) aulainnaqtumik tunihinnaqtumik apiqqutauyunut, ilihimapkaklugit inuit pijunnautiqarnirmingnik uqarviunirmut uqaqtarnirmullu pittarlutigli *Ilitarimayauyukkut Uqauhikkut* aturumayamingnik;
- (b) naunainnaqtumik pivikhat apiqqutauyut
 - (i) kahangniaqtut inungnut piyumayaukpata,
 - (ii) tuniyaulutik ihumagilugit ilitquhirmut ihuarniq nakuuniglu, uvvalu
 - (iii) atjigiiktumik pimmarikluni”

Aulainnaqtumik tunihinirlu maliganut turangayuq: pimmarikhaarnikkut tamaita inuit pimmarikhaqtitauyukhaungmata atjigiiktumik ukpiriyaunikkut, atjigiiktitaunikkut, maligatigut inugluriyaunngillunilu. Aanniaqtuq pinirluktukhaunnginmat tunnganaittumik kiuyauluni qanuriliuqtauluniluuniit, utaqqipkaktitauvallaarluni, munaqtauttiangilluni, naglikhaqtitauluniluuniit, tukhirami uqarviuyumapluni Inuktitut Uuiititulluuniit Qablunaatunngittuq. Pivikhaqaqtitauniq atauhiungmat tunngaviyuq Kanatami aanniaqtailinirmi.

Inuit ilihimapkaktitauyariaqaqtut aulainnaqtumik tunihiviunirmik hivullirmi takuyaugumik. Nivingayukkut takunnaqtukkut tamainni ilitarimayauyuni uqauhini, talfuutikkut, takuutinirmiluuniit. Tamaita tuhaumatittitjutit inungnut, titiqqat, makpiraat, jipiliugat,

²⁹ Dyane ADAM, *Nunaliamaami Unipkaliugaq Pivikhatigut Qablunatun Uuiititullu: Aallannguqtirinnaqhiuq Ilitquhirmik, Afisia Kamisinaup Ilitarimayauyunik Uqauhinik*, Ottawa, 2001, p.4.

³⁰ MANIRLIRIYIT KATIMAYIT KANATAMI AFISIAT, *Atuagaq Aulayumik Aulainnaqtumik Tunihiniq*, p.1.

naunaitkutit, qaritauyakkut titigargat, qaritauyakkuurutit aallallu tuhaumatittitjutit tuniyauyariaqaqtut tamainni ilitarimayauyuni uqauhini.

Aulainnaqtumik tunihiniq atuqtauuyukhaq aanniaqtuq niruakkat ilitarimayauyumik uqauhirmik aturumayaminik, atuqtaulunilu tamainni takuyauvikhangani, ilautlugit maliktiqarniq.

Aulainnaqtumik tunihiniq pivikhaq haangayuq aanniaqtumut. Aulainnaqtumik tunihiniq nakuuqpiaqtumik munaqhinirmik aanniarnaqtulirinirmi kikliqanngittuq uqarviukaffuktaunirmut aanniaqtuup uqauhiagut; turangayuq iluingayumik parnaiyainirmut pivikhaqaqtittinirmut Nunavut pingahuinnut uqauhiinnut. Pitjutigiyaqqut pivaalliutiniq munaqhinirmik tamainnik aanniaqtunik.

4. KINGULLIQ

4.1. Tautumayauyut

4.1.1. Qanurinnia Munaqhiniup

July 16, 2014-mi, CBC-kut, Inutuqaq qilamiurutauyuq igluamut, hayuktuq, kiinaa kalairutiug uluriahukpiaqhunilu. Inutuqaq, munaqhi, taaktilu tamarmik haangayaat Inuk aanniaqtuq naluplutik numiktinahurittut uqaqtikhaqannginmat aanniarvingmi. kaitkuyauttaqtuq uqaqti kaihainnalimainmat 45 minitsmi kihimi.

November 6, 2014, CBC-kut ihivriuriniat naunaiqhiuq ihuiguuutiniq munaqhimik kavamamiglu havaguiqtittiumayumik. Attiqtauhimayuq “Death and Denial in Cape Dorset”, una unipkak piipinnuamik Nunavumi hamlauyumi huiqtumik puvaglinirmut 2012-mi. Tuhaqtauuyut umani unipkaliugamik tuharuminaittut, qanuriliurutait kavamatkut ihumaalutauyunik aanniaqtulirinirmi Kingarni Aanniarvingmi.

Pihimavavut ukua unipkamit:

- aktumaniit Aanniaqtuqanngittuliriyitkut qanuriliurniinnit ihumaalutauyunik ukpiruhunnginnirlu hapirnarnianik piyup mighaanit angiyumik aktumaniit uqauhitigut tuluqtautit qanurinnianut malruuk uqauhiq;
- tuluqtautit uqauhinut huli ittut unalu ihivriurininirmut unipkaliugaq huli turangavuq.

Ihivriuritilluta, ilitturiugut pingahunik aktumayunik munaqhinirmut: uqauhiit tuluqtautauyut, takuyumannginiq aaniaqtut qayangnaqtuukkuutailiniannik qanuqtuurutikhakhiurumanginnirlu.

4.1.2. Makpiraaliurniq

Hitamani tatqiqhiutini Uqauhinut Kamasinap iniq inuqanngitkaluaqtillugu, kinguvautauyukhanngittugaluaq Aanniaqtuqanngittuliriyitkunik Inuliriyitkuniglu makpiraaliurniannik.

4.2. Kamagiatigiiktut

Nunavut Kavamanga, Aanniaqtuqanngittuliriyit, aanniarvingmi atanguyait munaqhillu qauyimapkaktitauyarialgit uqauhitigut piyunnautinik ikpingnarniinniglu mighaanut piyunnarnimit aanniaqtailiriyinit, munaqtauttiarnimit talvangaanit, qayangnaqtuukkuuqtitauttailiniq.

Uqattiarunnarniq ilitquhiniglu ilihimattiarniq angiyumik avatqumayut atuni kamagiyaayunit ilautjutiqaqtuni aanniaqtailinirmi. Angiyuq hivituplunilu ayurhaut tamaitalu ilautjutiqaqtut kuulliriiktuni ilauyarialgit: mighaanut aanniaqtailiriniup, timiit inuillu.

- ✓ **Kamagiyait aanniaqtuqanngittuliriyitkut timiuyullu ukuanguyut:** avatiqarniq, atuagaqarniq atuqtakhaqarniglu ilihainiglu tunihivagiami munaqtaunirmi ihuaqtumik uqauhiinnut aanniaqtut.
- ✓ **Kamagiyait aanniaqtuqanngittuliriyitkuni havaktunit ukuanguyut:** ihumagikhainiq, inuuhigikhainiq ilihimaliqtiriniglu taimaa nakuuyumik mamiharnirmut piqatigiigianginik aanniaqtut ilaruhiillu kaivaktut aallamit ilitquhimit uqayukhutiglu aallamik uqauhirmik.

Tamarmik Aanniaqtuqanngittuliriyit Qikiqtani Aanniarviglu atanguyait imaa piyarialgit:

- Naunaiqhimalutik nalunaitpiaqtumik aghuruutiqaqarnimik katimayinit atanguyavalungnillu ihumaliuqtinillu, tamarmik Qikiqtani Aanniarvingmi Aanniaqtuqanngittuliriyitkunilu;
- Iniqtirilutik pitquhikhanik atanniqtuinaqtunik kamaginirmik angmamanirmullu;
- Qulvaumalugu ilitquhiq uqauhiillu aallanganiit naniyavut Nunavunmi, ilihainikkut atanguyanik tamainniglu havaktinik;
- Havititiluni aallanguqtirutinik kamagiuminaqtunik, uukturuminaqtunik aturuminaqtunik (apluqattaqtumik qanuqtuurutikhamik);
- Havaqatigilugit Maniliriyit ihivriuriluni havaktutigut atuagat maligalugit *Ilitarimayayut Uqauhiit Maligak* tamnalu *Inuit Uqauhiita Hapumminiannut Maligak*;
- Havaqatigilugit nunalingni timiuyut aulayuit aanniaqtailinirmi kangiqhittiarnaqtumik hadja ihariagiyaayunik naapkutinahuarlugit kahaktunut pitjutikhanut.

Pivikhaqarniq ilauyuq tunngaviyunut Kanatami aanniaqtuqanngittulirinirmi. Aulayumik tunihyauniq atauhiyuq pivaallirutikhak pivikhanik nakuuyumiglu. Qayangnaittukkuurnaqtuq, nakuuniknullu, maligatigullu pimmarikhaanirmi apiqqutauyuq.

Sarah Bowen Kanatami qauihaiyuq pingahunik qauihaihimaliqtuq Aanniaqtuqanngittuliriyitkunut Kanatami aularutipluni 2000 ukiumi. Uqaqtuq:

Maliguagat inuuhirmut havarvingni atuqtauyukhautit itquhiinnut aanniaqtuliriyit inuliriyillu havaani aghuruutiqaqtut tamna inuk tunihyuq havaamigut piyariaqaqtuq ilihimapkaikpiaqarluni angirutaanik aanniaqtup, tukiliurilunilu, tuhaqtittitaililunilu aallanut uvvalu havaktaililuni havattiarnaitpat hapkualu maligualimaitkumigit. Imaa tukilik, maliguayaraiqaqhunilu hilatiminit maliguaganik maligatigut, ayunngittut havaktiit nallitutimayariaqaqtullu pitquhiinnut ayunnginnirmingnit timiita. **Tapkua maliguagat inuuhirmut havarvini nallitutimayauniaqqata, uqariyauyariaqaqtut uqauhikkut tuluqtautit.**³¹

Nakuuhiyumiqtauniaqqat aulayumik tunihiniq nakuuqpiqatumik aanniaqtuliriyitkunit tamainni ilitarimayayuni uqauhitigut, **ilitkuhikkut aallannguqtirutikhamik atuliriaqaqtuq** kavamani aviktuqhimayuni aanniarvingmilu. Aanniaqtuliriyitkuni havaktut inmikkut hamna pilimaittaat aallannguqtiriniq. Nakuuhiyumiriyariaqaqtut kangiqhiaqatiriikluni, atauttimilu angmaumalutik piqatigiiklutiglu.

Aallatqiitunik aturlutik piyariaqaqtut naunainnaqtumik aulayumik tunihiniq aulaniaqqat tamainni ilitarimayayuni uqauhikkut. Aanniaqtuliriyitkut iniqhiyariaqaqtut atuaganik, pitquhikhanik upluq tamaallu atuqtakhamingnik takuhiurittiaqtuni ikpingnarnianik innianiglu aulayumik tuniyaunirmik atjigiiktumik aulainnaqtumiglu humiliqaak pivikhani: inuk taatiliqiuq, xray-taunahuaq, havautit, qanurliqaak takuyayuyukhayut uqauhiqtik aturlugu.

Ihumaliuqtit, Kavamauplutik Nunavunmi, pihimalutik hakugikhailutiglu aghuruunirmingnik ikayuqturniarlugu atuliqtauniit pivaalliqtirutikhallu aanniaqtulirinirmi tamainni ilitarimayayuni uqauhikkut munaqhiqarvini. Ahiaguuqvikhaittuq atuqtauyarialik aulapkainiaqqat munaqhinirmik aanniaqtunik ukpinarnikkut atjigiiktittinikkullu.

³¹ Sarah BOWEN, *Uqauhikkut Tuluqtautayut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2001, p.23. Niqliutigiyait Iltarimayayunut Uqauhinut Kamisinaq

5. ATULIQYAUUYUT

5.1. UQAUHIRNUT MALIGAGHALIUQHIMAYUT HULIYAGHAIT ATAUTIKKUUQTULLU

Pitquyahimayug 1

Havakviat Aanniaqtuliyiyit piyughat taimaa:

- Parnaiyailutik tutqighailutiklu uqauhirnut havauhighanik;
- Iliqahutilugit uqqaringniq havauhiqattiarniqmut aanniqtailiniqmullu havauhilluanut;
- Ilittuqharlugit uuktuqattaqlugillu havauhiit ihuaqhaqpaalliutighat.

Pitquyahimayug 2

Havakviit Aanniaqtuliyiyit Maniliqiyillu ihivriuhiyughat havaktighaqhiurniqmut maligaghaliuqhimayunik havaktighaqhiuqtunik tuhaayunik Uiviitutit Qaplunaatullu taapkua Nunataarutinut Angirutinik havauhiit kinnguutilugit.

Pitquyahimayug 3

Havakviit Aanniaqtuliyiyit ilittuqhitiyughat taimaa:

- Tamangnik havaktiit pilaarutainik ilihimayughat imaalu uqauhilluangat uqauhiriinnarialik piyumagumiuk;
- Atuqtauvaktughat havauhinut upluq tamaat.

Pitquyahimayug 4

Havakviat Aanniaqtuliyiyit hailipkaihimayughat ikayuqtighat atauttikkuuqtuniklu huliyaqharlutik havakvingnilu aulapkailugu tamangnullu aanniaqtuliyiyit havakviinut, aullaqtuniklu ikayuqtinut tingmitjiqiyinullu.

Pitquyahimayug 5

Havakviit Aanniaqtuliyiyit parnaiyaiyughat tutqighailutiklu aullaqtittitutik havauhittianik atannguyat atuqtaghainik uqauhiit mighaagut.

5.2. UQAUHIRNUT AYUQHAUTIT

Pitquyauhimagyuq 6

Havakviat Aanniaqtuliyiyit havauhighaliuqtughat ilittuqhitighat qanuq uqauhirnut ayuqhauitigut taimaa aanniaqtut ayuqnaittumik ikayuyqtauyaami ihuaqutauluni aanniaqtuliyiqimut.

Pitquyauhimagyuq 7

Havakviat Aanniaqtuliyiyit ilitturittiarnaqtunik inirumayainik qauhitiyughat naatkutigiiktumik ikayuyqtauyaami aanniaqtunik tamangnut uqauhiulluaqatunut uqauhilingnut.

5.3. UQAQTILIQTUINIQ

Pitquyauhimagyuq 8

Havakviat Aanniaqtuliyiyit havauhighaliuqtughat ikayuytighat uqaqtiliqtuiniqmut QGH-mi upluq tamaat unnuamilu. Uqaqtiaqatughat / numiktiriyiqarlutiklu tamangnut aanniaqtunut tamaat.

Pitquyauhimagyuq 9

Havakviat Aanniaqtuliyiyit ilitturinnaqhimayaghait uqauhilluariyumayaat aanniaqtup, imaalu ilitturinnaqluni tamangnut ikayuytunut, aullaqaqatqarniqmut tingmitjiliqiyinillu.

Pitquyauhimagyuq 10

Havakviat Aanniaqtuliyiyit ihuaqhainahuaqtughat uqaqtighailliurniq uqauhilingnik atauhiunngittumik (Inuktitut-Qaplunaatut, Uviititut-Qaplunaatut) havakvingnit ayuittuniklu uqaqtighaqarniqmik.

Pitquyauhimagyuq 11

Havakviat Aanniaqtuliyiyit Havakviallu Maniliqiyit ihivriyuqtaghait havaktighaqhiurniqmut maligaghaliuqhimayut malittiariami uqauhirnut maligaliuqhimayut aghuurahuaqlugit havaktighaqhiurniq ilihaqhimayunik uqauhiqaqtuniklu aanniaqtuliyiyighat.

Pitquyauhimagyuq 12

Havakviat Aanniaqtuliyiyit Havakviallu Maniliqiyit uqaqtinik ayuittutut ilitturipkaliqtitaghait taimaa akiliqtauvagait naatkutigiingniit ihuaqhaqpaalliqlugit havaktighaqhiurniqmut aulapkainiqmullu uqaqtinik.

Pitquyahimayuq 13

Havakviit Aanniaqtuliyiyit, havaqatigilugit Inuit Uqausinginnik Taiguusiliutiit (IUT), havauhighaliuqtughat qauyihautighanik uqauhirnik uqqaringniinik aanniaqtuliyiyit uqaqtiinik.

Pitquyahimayuq 14

Havakviat Aanniaqtuliyiyit havaqatigiyaghait Havakviat Maniliyiyit, uqauhirnik ilihaqtittiyinik Nunavut Ilihaqpaallivianit (NAC) ilihaqtittilugit havaktit talvani Qikiqtani Aanniaqvianit maligahuaqlugit uqauhirnut pitquyahimayut aanniaqtuliyiyit ikayuqtiinut.

6. KIUJJUTAA AANNIAQTULIQIYITKUT

Aanniaqtuliyitkut tuniyauhimayuq pivikhaanik katimayikhamingnik mikhaagut hivullikkut naniyauhimayunik, iniqhimayunik pitquyauhimayuniklu. Tuklia Ministap Aanniaqtuliyitkunni kiuvaktuq, naunaiqhugit pinahuaqtatik atuliriangani pitquyauhimayut.

Aanniaqtuliyitkut naammagiyait tamaita nalvaaqtauhimayut, iniqhimaniq pitquyauhimayullu ilaliutihimayut hivullirmi unniujjunmi. Kiujjutait Ilaliutihimayuni 4 mi uvani kingullirmi unniujjunmi. Aanniaqtuliyitkut kiujjutinik pivakkami amigaittunut pitquyauhimayunut talvani, pilimaittugut kiujjutainnik naunaiyariangani atuni pitquyauhimayunut.

Kiujjut munariyunaita angiyut tajjalu ihumagiyayut uvani, talvuuna ihuinaaqhimmaarniq pinakhangmagu uqauhiliqinikkut pijjutikhanik ihuinaarnirmik, talvuunalu ayuqhautiniarmagit piyakhatigut aanniaqtuliyinirmik Inuktut Uiviititullu uqauhiqaqtunut. Havaakhalik hapkununga ihumaliuriangani naittumi, akun'nganilu hivituyunullu piyakhanik qanuq ikayuutit tuhaqtakhaliqinirlu Inuktut Uiviititullu pipkaiyaangani, aajikkutarilugu atuqpagaat Qaplunaatut.

Ihumayugut unniujjutikput atuqtauyukhaq nakuuyuq Aanniaqtuliyitkunnut qanuriliurutikhat piyariiqhimayatik ilajjarigiangani, piyakhauplutiklu, hakugikhiyaangani maliktakhat aturlugit *Ilitariyauhimayunut Uqauhirnut Maligarmi*, kiunnaqtuliyinirlu hailinirlu ikayuutikhani, tuhaqtakhaliqinirlu Inuktut Uiviititullu Qikiqtani Aanniarviani. Amirihimmaarniaqtaqqut hivumuurutaat atutuliriangani pitquyauhimat.

Atayuq 1 : Apirhuut Aanniaqtunut

UQAUTAUYUQ: QIKIQTANI AANNIARVIANI AULANIANIK IHIVRIURINIQ
UQAUHIUYUQ: APIRHUUT - AANNIAQTUT

Apirhuiniq aanniaqtunik Qikiqtani Aanniarviani

Kinauniit apirhuqtauyut tuhaqtitauyunaittut. Kihimi, ilihimayukhauyutit ilaani ayurnaqtuq uqariiyaraluaqhuni. Katitiqtauyut apirhuiyuni atuqtauniaqtut ihivriurinirmi unipkaliugamullu ihivriurinirmut ilautiyauttaqtut haqqititauniaqtumi.

Ilitturiyauyut/Kihitiriniq

Atia timiup:

Kingulliq hivullirlu atia kiuqattaqtup:

Aviktuqhimaniunia:

Kiuyup ukiungit:

Kaffini ukiuni Nunavunmiutaunia?

Uqauhilluanga:

Aipaa uqauhia ayunnginnialu taffumani uqauhirmi:

Inmi atuqtani aanniarvingmi

Ilihimaviuk aannairviik?

Ilihimayaqaqqit havaktumiik aanniarvingmi?

Kitunik atuqqit aanniarvingmi?

Uqauhiq ayurnaqqaa takuyaunirmii atuqtarni aanniarvingmi?

Ayurhautiqaqqat

Unipkarunnaqqiuk uvamnut, kinguliriiklugit, qanuriliut takuyauqaqqarnirmii? Aularutilutit ikarnianik aanniarviliarniit; unipkattiarlugit qanuriliut? Ukua ilautittaqtut:

Huuq aanniarvingmiitpit?

Kina malikpa ilingnik?

Kia takuvatit qanuriliuqtauvillu?

Apirhiviit ikayuqtauyumaplutit uqauhiktiguut?
Qanuq hivituyumik aannarvingmiitpit?

Aanniarvingmiittitauguvit, unipkattiarlugit nayurniit.

Uukturaluaqqiit ikayuqtauyumaplutiit uqauhiktigut niruaqtarniik?

Qanuriliva? Uqaqtinik atuliiqqiit?

Kangiqhiavaa?
Qanuq niriukkaluaqqit?

Takuviit ilihimavilluuniit kahaktunik nivingayunik makpiraangluuniit niruaktarni uqauhirmii?

Ilitturipkaktitaviit numiktirinirmut uqaqtiqarnirmullu atuaganiik talvani huurlu
atuqtaungittakhaitaa?

Qanuriliuqqat ilitturigamik inuk (havakti) ilitturigami kangiqhiattiangitat uqaqtainniik
qanuriliuqqattaauq?

Qanuq havautiturnikhat atauhirmi amihuniluuniit havautini titigaqhimavaat uqauhikkut
aturumayarnii?

Tautuktut

Kina iqatigiviuk imailiuqtillugu?

Titiqqat

Titiqqitauhimaviit, titigarnigluuniit qanurliqaak atuqtauttaqtuniik ihivriurinirmii?

Aktumaniit

Hunat aktumavat ilingnut uqauhikkut takuyaunnnginavit?

Quvianaqtunik atuqqiit aanniarvingmii?

Qanuqtuurutikhat

Ayurhautiqaqqat, huna, ihumangni, qanuqtuurutauniaraluaqqa?

Aalla inuk

Ilihimaviit aallamik inungmik atuqhimayumik quvianaqtumik quvianaittumigluuniit uqauhitigut
atuqtaminit aanniarvingmii?

Titiqqat/Inuit

Kinalu atuqhimava atuqtarnik uqaqatikhavut?

Titigaqaqqa aallaniik ahiagulluuniit uqauhikhaqaqqiit turanganiaqtuniik atuqtarnut ihivriuqyaat?

Aallat

Ahiagut niplirumaviit apirhuqtaunirnuut?

Angiqtauluni piyumaluni aaniarvingmit titigaqutainnik:

Angiqtaqiiit takuyumaplugit aaniarvingmi titirautiit? Ihivriurinirmut aghuruutaunngittugaluaq kihimi ikayuutauniaqtuq ilitturiyaami kia takuyaakhatit. Aaniarviup titirautait takupkaktitauyunaittut.

Qanurunaarnaa

Qanurunaaqiiit? Angiruvit, huuq?

Atayuq 2 : Apirhuut Taaktinut

UQAUTAUYUQ: QIKIQTANI AANNIARVIANI AULANIANIK IHIVRIURINIQ
UQAUHIUYUQ: APIRHUUT - TAAKTIT

Apirhuut taaktinik Qikiqtani Aanniarviani

Quana apirhuqtaugavit piqataugavillu. Kinauniit tuhaqtitauttailiniaqtuq. Kihimi iliihimayukhauyutit ilihimaqpiarnaittuq. Katitauyut apirhuinirmit atuqtauniaqtut ihivriurininuinnat makpiraaliugamilu ilaulutik unipkaliugamik haqqititauniaqtumi.

Tikinnavit Iqalungnut, ilittuqhaqtitaviit havaakharnuut?
Naunaiyakkit:

Hii-ngukpat, tuhaqtitaviit ilitarimayauyunik uqauhiniit uqauhikkullu piyunnautiniik Nunavunmi?
Ataagut naunairlugu: Hii Imannaq

Qanuritpa hivulliq uplut aanniarvingmi?
Naunaiyakkit:

Qanurittumik ilittuqhaqtitauyumagaluaqqit hivullirmi uplurmi aanniarvingmi?
Naunaiyakkit:

Tuhaqtitaugavit apirhuqtaunirmik, apiriyauviit apirhuqtauyumayakharnik uqauhikkut niruaktarniik?
Ataagut naunairlugu: Hii Imannaq

Pitaaqqiit titigaqhimayunik uqaqtinik kahakhimainnaktunik qangatuinnaq aanniarivingmii?
Ataagut naunairlugu: Hii Imannaq

Ihumangni, naamavaat Uuiitut uqaqtiit aanniarvingmi?
Naunairilugu ataagut: Hii Imannaq huurlu

Ihumangni, naamavaat Inuktitut uqaqtiit aanniarivingmii?
Naunairilugu ataagut: Hii Imannaq huurlu

Uqaqtikhaqangitpakpaa kahaktuqanngittuniluuniit uqaqtikhamiik?
Ataagut naunairlugu: Hii Imannaq

Hii-ngukpat, qanuriliuqqit?
Naunaiyakkit:

Qanuriliuqqit?
Naunaiyakkit:

Aallamik aanniaqtumik uqaqtiliqtuqpakpiit aallamut aanniaqtumuut?
Hii-ngukpat, unipkarlugu:

Uqaqtigarumavakpiit igluqpangmut havaktimiik, xraytimiik, kukialungmiik, titigaqtimiik?
Naunairilugu ataagut: Hii Imannaq huurlu

Hii-ngukpat, humik havaaqaqqa?
Naunaiyakkit:

Qanuriliuqqit?
Naunaiyakkit:

Imailiuqqaqqa, ihumaalutitin tuhaqtitpigiit atanguyarnuut?
Ataagut naunairlugu: Hii Imannaq

Hii-ngukpat, qanuriliva?
Naunaiyakkit:

Qauyimavigiit uqauhitigut maligat uqauhitigullu pijunnautit Nunavunmi?
Naunaiyakkit:

Apiriyauviit Inuit uqauhiannik iliharumayakharniik havaktingniit?
Naunaiyakkit:

Apiriyauviit Uiuut uqauhiannik iliharumayakharniik havaktingniit?
Naunaiyakkit:

Pitaaqqiit Kavamangata Nunavut malrungnik uqarunnaqtunut ikayuuhiamiik?
Ataagut naunairlugu: Hii Imannaq

Kahaktuqaqqa aanniaqtulirinirmut uqauhilirutiniik?
Naunairlugu ataagut: Hii Imannaq huurlu

Qanuq ilitturivit taaktikhakhiuqtunik Iqalungni?
Naunaiyakkit:

Havaktittiyiit qauyimapkaivakpaa ikpingnarniinnik uqauhitigut havangniq aanniarvingmii?

Aallat atuqpagatit, Qikiqtani Aanniarviup uqauhitigut atuqpagait pitquhiillu atjigiikpaat Kanatami aanniaqtulirinirmi pitquhinuut?

Ahiagut uqauhikhat:
Uqarlutit aallanik titiqqanik atuqtauttaqtunik umani ihivriuriniirmi:

Atayuq 3 : Apirhuut Munaqhinut

UQAUTAUYUQ: QIKIQTANI AANNIARVIANI AULANIANIK IHIVRIURINIQ
UQAUHIUYUQ: APIRHUUT – MUNAQHIIT

Apirhuut Munaqhinut havaktunut Qikiqtani Aanniarviani

Kinauniit apirhuqtauyut tuhaqtitauyunaittut. Kihimi, ilihimayukhauyutit ilaani ayurnaqtuq uqariiyaraluaqhuni. Katitiqtauyut apirhuiyuni atuqtauniaqtut ihivriurinirmi unipkaliugamullu ihivriurinirmut ilautiyauttaqtut haqqititauniaqtumi.

Kaffit munaqhit havaaniktitaувакpat ukiuq tamaat Qikiqtani Aanniarviani? Havaktinikluaqpakpihii munaqhiinnaniik? Huna timiutjutigivihuk?

Munaqhiit timiat qauyimavaa piliriakhamingnik ataagut Nunavut uqauhinut maligatiguut, hii-ngukpat, kitut pitquhit atuagallu itpat maliguayaffingni? Tiliurutiqaliqpakpaa Aanniarnaqtuqanngittuliriyitkuniit?

Naunaitpiaqtunik tiliurutiqaaqaa atuaganigluuniit Nunavut kavamanganit havaktukhakhurnikkut malrungnik uqauhilingniik inungniik uqayuktunik tamarmingnik ilitarimayayunik uqauhirnik Kanatamil uvvalu ilitarimayayunik uqauhinik Nunavunmii (Uiui, Qablunaatun Inuillu uqauhiat)?

Naunaitpiaqtunik tiliurutiqaaqaa atuaganigluuniit Aanniarnaqtuqanngittuliriyitkuniit turaqtauyut ilingnut afisingnuut mighaagut hivullitunirmuut? Ilihimanngitkuvit, Nakataq 23 (2) (1), Nunatarutip Angirutaa uqaqhimayuq:...

Naunaitpiaqtunik tiliurutiqaaqaa atuaganigluuniit Aanniarnaqtuqanngittuliriyitkuniit humit havaktukhakhurnirmuut? uvvaluuniit ilikkut ihumakkuukit?

Qanuqtauq nanihilimairuffi nunataqatauhimayunik munaqhinik? Havaakhat takuhiuqtauvat aallani aviktuqhimayuni Kanatamii Inuit uqauhiat uqarviuyumii?

Humi takuhiuriyauvakpat havaakhat Qikiqtani Aanniarviani? Huuq taimaitpa?

Qauyimavigiit piliriakhatiit pingahuugaffi ataagut Inuit Uqauhiita Hapummitjutat Maligakkut? Uqauhiriumaviuk hamna havaktiptingniit?

Nutqaqtirluta, ilaurumaviuk?

Atayuq 4: Kiujjutaa Aanniaqtuliyitkut

ᐅᑎᑎᑦ ᐅᑎᑎᑦ ᐅᑎᑎᑦ ᐅᑎᑎᑦ ᐅᑎᑎᑦ
 Building *Nunavut* Together
Nunavut Iuqatigiingniq
 Bâtitir le *Nunavut* ensemble

ᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦᑦ
 Department of Health
 Munaqhiqiyitkut
 Ministère de la Santé

RECEIVED
 Oct 22 15

Iqaluit, 9 Aktuupa, 2015

Kamisina Sandra Inutiq
 Uqauhilirinimut Havakvik Nunavunmi
 Titiqqiqiviata Qiuqutaa 309
 Iqaluit, NU X0A 0H0

UUMUUNA: Kiuniq Tamaanun Ihivriuqhihinirmun Unniutjutimun – Qikiqtani Aanniarvikmun (File LANG-1329-01)

Halu Kamisina Inutiq,

Havakviata Aanniaqtailinirmut quyagiyaa kiuvikhaq pitquyauhimatjutinin piyut uumannga tamaanun ihivriuqhihinirmun uvani uqauhikkut uvana Qikiqtani Aanniarvikmi (QIKIQTANI AANNIARVIKMI) havakvikpit havakpaktait hivitunirmun hamannga Maatsi 1, 2012min uvunga Maatsi 31, 2013mun.

Havakviup ihumagittiaqpaqtaait nalvaarniriit pitquyauhimatjutitlu ilaayut havakviknin hivulliinni unniutjutimi. Talvanga nungunninganin hivitunirmi pihimayuuq ihivriuqhihinirmun, Havakvi iliuqaqhimayuuq qanuriliurutikhanik uppiriyavut ihuarhautiniaqtut amigaittunik ihumaaluutigiyarnik uqarhimayatit. Quvuahuktugulu uqalirapta aallanik ilaliutitjutinik Havakviata Aanniaqtailinirmut piniarhimayuuq atuqtikailirnikkut pipkaihimayut pitquyauhimatjutingnit.

Pitquyauhimatjutit 1, 3, 4, 5, 6, 7lu

Naittut Pitquyauhimatjutit: Uqauhilirinimut Havakvik Nunavunmi pitquiyuuq Havakvia Aanniaqtailinirmut piluqtukhauyut piyumanirmun hailipkaihimannik aajikkiitkunik hulitjutikhanik tamainni ilitariyauhimayunik uqauhikkut katihimayunun pivallialiulunilu hivunikanik, hivulliurutinik parnaqutikhaniklu pipkainikkut piyumanirmun. Kamisina taimaalu pitquyauhimayuuq havaktiit illituriipkaqtitauyukhat uqauhikkut pilaarutnik, taimaalu atuqtumik manimapkainikkut iliuqaqtauhimayukhaq, taapkuaalu angayukhiit havaktiit kiuniqaqtukhauyut atuqtikailirnimun uqauhikkut pitjutikhanik.

Tatja Qanurinnia: Havakviata Aanniaqtailinirmut quviagiyaat anginiqarnianik manimanikkut tamainnun ilitariyauhimayunik uqauhikkut katihimayunun hulitjutikhanik hulitjutikhanik aajikkiitkunik nakuuniqarnikkut, ilitarihimayaalu havaktakhamiknik ataani Nunavutip *ilitariyauhimayunut Uqauhinut Maligaqmi*.

Ukiaghani 2015mi, Angayukhiit Aulapkaiyiit Katimayit aullaqtiqtut havagutimiknik aallanguqtirningani Nunavutip pitjutaani munarinikkut. Havaanga hivumuutillugu, Katimayit iliuqaqtaait hulitjutinun ukunani ilitariyauhimayuni uqauhini uumunga Nunavutip aallanguqtirhimayunun pitjutaani munarinikkut.

Office of The Deputy Minister
 Department of Health, Government of Nunavut
 P.O. Box 1000, Stn. 1000
 Iqaluit, NU X0A 0H0
 Ph: 867-975-5702 Fax: 867-975-5705

Aallat Huliyaavaktut:

- Piyumapkainikkut tuninikkut hulaqutinik Kamisinaup pitquyauhimatjutainnun, Havakvik imailiurniaqtuq;
- A. Pivallialiuqluni uqauhikkut hivunikhamik ukuningalu hivulluurutinik havagutikhaniklu pitjutiaqatut hunirnirnun pittarnirnun ukunani ilitariyauhimayuni uqauhini uvani Qikqtani Aanniavikmi. Aullaqitirniq atuqtumik manimapkainikkut ilauniaqtuq uumani hivunikhami.
 - B. Pipkainikkut pilaarutikkut pinikkut hultjutikhanik ilitariyauhimayuni uqauhini ilauniaqtuq ayuirharutikhanani tuniyavaktuni Qikqtaani Aanniavikmi havaktiinnun.

Pitquitjutit 2, 10 and 11

Naittut Pitquyauhimatjutit: Uqauhilirinirmut Havakvik Nunavunmi pitquiyuq Havakvia Aanniaqtailinirmut hivunikhaliuqtukhat pivallialiuqirnum malruuknik-uqauhiqatunik havaktikhanik, taamna havaktikhaqhiuqnikkut ihumagittiaqtakhaa uqauhikkut piyauyukhat pukukninginnilu malruuknik-uqauhiqatunik havaktikhanik piyaulluarumayukhayut inirhimakpat ukuat Nunavunmi Nunatarnikkut Angirutimi (NLCA) pitquyauhimayut ihumagiyauhiqhimakpata.

Tatja Qanurinnia: Nunavut Kavamat huliliqtuq pivallialiuqnikkut havaktikhanik tautungnarniqatunik Nunavutiup inugiangninganin. Una turaangani ihumagiplugu, Havakvia Aanniaqtailinirmut havaliiqtuq hapkuninga hultjutikhanik:

- Hivullitipkarnikkut anmummatjutiaqatunun uktuqtunun NLCA-kut ikayurutiqaqtut tamainnun havaaghanun havaktikharhiurnirni;
- Hailihipkainikkut manikkut ikayuutikhanik utiqitiffaarnikkut havaknikkut anguritikhanik ukununga munarhiunikkut iliaqtunun uvani Nunavunmi Iliharraqpaalivikmi (NAC). Uplumimun, tamatkiutunun imaatut 16nguyut NLCA-kut ikayurutiqaqtut iniqhimaliqtut uumanga NAC munarhiunikkut pinahuarutimin. Uumunga iliharnikkut ukiumi 2015/16, tamatkiutunun imaatut quliyut NLCA-kut ikayurutiqaqtut ilihariaqtuqhimayut pinahuarutimin. Aallallu 16nguyut NLCA-kut ikayurutiqaqtut ilihariaqtuqhimayut uumani Hivuagut-munarhiuyumanikkut Ilihautimi;
- Pivallialiuqnikkut pinahurutimik pipkainikkut NAC munarhiunikkut iniqhimayuq qilaminnuaq nuuttaanginni iliharnirnin havalirirnun uvani Havakviani Aanniaqtailinirmun Iqalungni havakviinni;
- Havaktikharilugit pingahut Irninikkut-ikayuqtiit Inirhimanikkut Titiraqaqtut taapkuat NLCA-kut ikayurutiqaqtut;
- Ilipqaluni inighaanik Nunavumiutanun uvani McGill University-tiup Aanniaqtailinikkut Pinahuarutaani, taamna tatja inuqatuq iliaqtunin ikayurutiqaqtuq NLCA-mi.

Ayuirhainikkut NLCA-kut ikayurutiqaqtunik pitjutiuqpiuqtuq pivallialiuqnikkut havaktikhanik pittaaqtut tunihinikkut aanniaqtailinikkut hultjutikhanik Nunavunmiinnun Inuktut – tamaalu angiyut hivumuunniit piliiqtut talvuuna. Iilitaripluni tamaitaungittut NLCA-kut ikayurutiqaqtut uqaqtaqtut Inuktut taimaalu ayuirhaqtiniit aanniaqtailinikkut ayungittunik pivaktuq kaffinik ukiunik, Havakvia Aanniaqtailinirmut

Office of The Deputy Minister
Department of Health, Government of Nunavut
P.O. Box 1000, Stn. 1000
Iqaluit, NU X0A 0H0
Ph: 867-975-5702 Fax: 867-975-5705

iliuraqhimayuqlu uqaqtikhanik. Qanuriliurutinik Havakvik piliqtuq pimmarighaqnikkut uqaqtikkut havagutait naunaiyaqhimayuq tukliqmi ilangani uumani kiutjutimi.

Nunavut Kavamat pipkaiyut taapkuat havaaghaqhiurutit manimayut tamainni ilitariyauhimagayuni uqauhini.

Turaanganiqarniani pimmarigharnikkut huliitjutinik tamainni uqauhini, Havakvia Aanniaqtailinirmut tatja havaktut piliurnirmut pingahuni-uqauhiqaqtumik (Qaplunaatut, Uiuitun Inuktitullu) aanniaqtunun pitjutikkut havaakhamik ittukhaq Qikiqtani Aanniavikmi.

Aallat Huliyaavaktut:

Piyumapkaikkut tuninikkut hulaqutinik Kamisinaup pitquyauhimatjutainnun, Havakvik imailiurniaqtuq:

- C. Qiniarluni qanuriliurutikhanik amigaiyaqyuummiqtirnikkut havaktikhanik malruuknik-uqauhiqaqtunik; imaalu
- D. Aulahimmaarluni ayuirhaqtipkainikkut tahamaniittunun havaktinun amigaiqtiyuummiqtirlugillu NLCA-kut ikayurutiqaqtut ayuirhaqhimayut tuninikkut aanniaqtailinikkut huliitjutinik uvani Qikiqtani Aanniavikmi.

Pitquitjutit 8, 9, 12, 13 and 14

Naittut Pitquyauhimatjutit: Uqauhilirinirmut Havakvik Nunavunmi pitquiyuq uqaqtiit uvani Qikiqtani maniyayukhat 24/7, ayunginnikkut ayuirhaqhimayut naunaiyaqhimayullu, akiliuhiaqpaklutik nakuuyunik akiliuhiarhanik hailihimayullu tuniyaami havagutiknik tamaanun hivituninganun munarinirun.

Tatja Qanurinnia: Piliik 12nik aanniaqtulirinnikkut uqaqtikkut havaanik Qikiqtani Aanniavikmi. Ukunani, 6-siyut havagaanginnaqtunik havaktinik, malruuk havallaktunik havatiqaqtuk, atauhiq havaktiqaqtuq inungmik havaguiqhimallakhimayumik, malruuk havaktiqaqhiuqtayuyuk, atauhiqlu havaktikhaittuq.

Piqarniqarhuni aajikkiikniqarnirmi uumani Kamisinaup pitquyauhimatjutaani, Havakviata Aanniaqtailinirmut ilihaqtiliqtait havaktitit uvani Aanniaqtailinikkut Taitjutikhatigut Iliharutini tuniyaayut Nunavunmi Iliharipaalivikmin qangannuanguarmat inirhimaningani hivitunirni talvani tamaat ihivriuhihimirmin. Tulikq makpiraaq tautuktipkaiyuq kaffiuyut uqaqtit aallallu aanniaqtailinikkut havaktiit pivaktut taapkuninga ayuirharnirik.

Naunaitkutaq 1. Kaffiuyut inuit inirhimayut Aanniaqtailinikkut Taitjutikhatigut Iliharutinik 2013-2015mi

Iliharutiup Atia	Uqaqtiit	Aallat Aanniaqtailinikkut Havaktiit	Tamatkiutit
Timikkut Aulatjutaitigullu I	18	15	33
Timikkut Aulatjutaitigullu II	15	14	29
Aanniarutit Uluriahuutillu I	17	12	29
Aanniarutit Uluriahuutillu II	16	12	28

Office of The Deputy Minister
 Department of Health, Government of Nunavut
 P.O. Box 1000, Stn. 1000
 Iqaluit, NU X0A 0H0
 Ph: 867-975-5702 Fax: 867-975-5705

ᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦ
Building Nunavut Together
Nunavut iluqatigiingniq
Bâtir le Nunavut ensemble

ᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦᑎᐅᑦ
Department of Health
Munaqhiiliqiyitkut
Ministère de la Santé

Hapkuat iliharutiit ayungittunun pitjutiqaqtut, tamaitalu tuniyauvaktut upluq-tamaat tunnganiqarhutik hivituniqarhunilu hitamanik havainirnik. Nakuuyukkut inirhihmaniit pitquitjutiqaqtuq ilihaqtut

nakuuyumik iniqtakhait naunaiyarniit uuktuutiillu. Ilinniarutikahit hapkunani iliharutikhani ilaliutihimayut uumunga titiraqmun, Ilihariaqpaaliviklu uqarhimayaa piniarhimanirmini nutaanguqtirlugit uvani aulaningani ukiup.

Havakvia Aanniaqtailinirmut tatja hivunikhaliuqtuq uumunga 2015/16mun aanniaqtailinikkut taitjutikhatigut ayuirharnirnik pivallialiuqniaqtuqlu ayuirharnikkut hivunikhamik pitjutiqaqtuq naunaiyautinik tunihinikkut ayuirharnirnik ukununga Aanniarvikmi uqaqtinun.

Havakvik niriuguqtuqlu havaktikharhiluni aallanik uqaqatikhanik ayuirharhimayut Nunavunmi. Tatja iliharhimanikkut amigaitilaangit uvani Uqaqtikhakkut-Numiktaqtikhakkut Pinahuarutimi Nunavunmi Ilihariaqpaalivikmi quvianarniqaqtut piqarhuni pingahunik ilihaqtunik tuklingani ukiungani Kugluktumi, pingahunik hivulliqpaami ukiungani Kangiqiniqmi 9-lu hivulliqpaami ukiungani Iqalungni. Inirhimalirmikni, hapkuat inuit piyaaqtut ilaliutinikkut ukununga ayuittuni ayuirharnimayut uqaqtinun Qikiqtani Aanniarvikmi ukunanilu aallani aanniarvikni.

Aallat Huliyauvaktut:

Piyumapkainikkut tuninikkut hulaqutinik Kamisinaup pitquyahimatjutainnun, Havakvik imailiurniaqtuq:

- E. Aallanguqtirlugu havakut tukihitjuti uumunnga havaktikhaittumun havaamun taimaatut pitquitjutiqarluni Qaplunaatut-Uiuitun uqaqtikkut ayuirharnirnik ililugulu uuktuqvikhamun;
- F. Tunilugit aanniaqtailinikkut uqaqti titiraliqiyilu uqati havaakhat ukunung havaakkut naunaiyarnikkut piyaamik taapkuat inuit hapkunani havaani akiliqtauyaanginnik angummayunik havakpaktamiknun ayuirharhimayamiknunlu pitquyahimayuni malikhugit Nunavut Kavamatkut maligutait;
- G. Ihivriuglugit uplughaitugut havaktikhatigullu amigainniit piniarhimanikkut Qikiqtani Aanniarvikmi uqaqtikhagitut manimayaami 24/7.

Quyagiyaptigit pitquyahimatjutinik tunihimayut hivulliqpaami ihivriughihinnikkut unniutjutimi.

Ilihimalutit imaatut Havakviata Aanniaqtailinirmut tamainni havaqatigiigumanirnia quyaginnani hivunikhani qanurinnimi havakviit ihivriughiyumakpat.

Pittiarnikkut,

Colleen Stockley
Tuliq Minista Aanniaqtailinirmut

Aadjiliukhimayuq: Paul Okalik, Ministauyuq Munarhiliqiyikkutni

Office of The Deputy Minister
Department of Health, Government of Nunavut
P.O. Box 1000, Stn. 1000
Iqaluit, NU X0A 0H0
Ph: 867-975-5702 Fax: 867-975-5705

MAKPIRAALIURAT

AUCOIN, Léonard. *Compétences linguistiques et culturelles des organisations de santé : analyse critique de la littérature*, Ottawa, Société Santé en français, 2008.

BEACH, Mary Catherine, Somnath SAHA ummalu Lisa A. COOPER. *Inia Piqatigiiknialu Ilitquhinik Ilihimanig Aanniaqtuniglu Haannganiq Munaqhiuttiarnirmi*, The Common Wealth Fund, October 2006.

BETANCOURT, Joseph R. *Ihuaqhivaaliriagani Nakuniga Ajikiiniklu Pivalianiq: Ilauniga Ilitquhiq Ayuqnairiagani Ikiklivaaliriagani Inujuhiqni Kinauniginiklu Ihuilijutit Aniaqtailinikut Munarijutini, Nunaqyuaginit Kuin Manikhaakhat*, October 2006.

BOELEN, Charles. *Atauiurnirmut Aanniaqtuqanngittulirinirmi: Aghuruutit Angmaumayullu Apqutikhat Panariiknirmut Aanniaqtailinirmi Havangnirmi*, Geneva, Nunaryuami Aanniaqtuqanngittulirinirmut Timiuyuq, 2000.

BOUDREAU, Armand and Hubert GAUTHIER. *Recrutement médical francophone bilingue au Nunavut - Rapport d'activités et de résultats au 31 mars 2012*, Iqaluit, Réseau de santé en français du Nunavut (Résefan), 2012.

BOUDREAU, Armand. *Service d'accueil des professionnels francophones et bilingues - Étude de faisabilité et élaboration des composantes principales*, Iqaluit, Réseau de santé en français du Nunavut (Résefan), 2011.

BOWEN, Sarah. *Pijunnarniq Aanniaqtuliriyinit Pivikhanik Kivgaqtuqtauttianngittunut Inungnut Kanatami*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittulirinirmi Atuagaq unalu Tuhaumatittiyit, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2000.

BOWEN, Sarah. *Uqauhikkut Tuluqtautayut Pinahuaqtuni Aanniaqtuliriyitkunit*, Ottawa, Aanniaqtuqanngittuliriyit Kanatami, 2001.

BOWEN, Sarah. *Qauyivaalirutin Ilitquhiqmi Ayuqnairiagani Nutaqanik Aniaqtailinikut Munarijutini*, Atuami, Aniaqtailinikut Kanatami, 2000.

BOWEN, Sarah and Jeannine ROY. *Intégration des services d'interprétation dans la gestion des risques*, Winnipeg, 2009.

KANATAMI KATITIRIVIK AANNIAQTULIRINIRMUT ILITTUQHAUTIKHANIK. *Kanatamiutaq Aanniarvik Unipkaliurinnirmut Havaaq - Ayurnaqtulirinirmut Titigaqhimayut Uuktuutavaktunut Naunaitkutunik* Ottawa, 2012.

KANATAMI KATITIRIVIK AANNIAQTULIRINIRMUT ILITTUQHAUTIKHANIK. *Taaktikhaqaqtittiniq, Humullu, Nuuktiqtauniillu Taaktit 2010-mi*, Ottawa, 2011.

KANATAMI TILYAUHIMAYUT IHUMAKKUT AANNIARNIUP MIGHAANUT AKTUMAYUNIK KANATAMUT NUUTIQTUNIT QIMAAHIMAYUNILLU (1988). *Ukkuak Angmaqtaungmat: IHUMAKKUT AANNIARNIUP MIGHAANUT AKTUMAYUNIK KANATAMUT NUUTIQTUNIT QIMAAHIMAYUNILLU* Ottawa, Minista Piqaqtittinirmut Pivikhaliriyinillu, Kanata, 1988.

KANA.TAMIUT KATIMAYIT ILITQUHIRIINNGINNIRMUT AANNIAQTUQANNGITTULIRINIQ. *Huunnngittuqturniq Ilitquhilinni Nunani: Unipkaliugaq Aviktquhimayuni Aanniaqtailinirmi Ilihaqtut*, 1990.

ILIHARVIGYUAQ MUNAQHINUT AANTARION-MI. *Angirnik*, Toronto, 2013.
CONSEIL CANADIEN DE LA SANTÉ. *Profils des secteurs de compétence dans la perspective du renouvellement des soins de santé : Annexe du Rapport de progrès 2013 – Nunavut*, Ottawa, 2013.

CONSORTIUM NATIONAL DE FORMATION EN SANTÉ (CNFS). *Naunaiyautin Qanuriniganik, Ayuiqhajutin Atuqtitaagani French-titut Uqauhiq Aniaqtailinikut Ikayutini*, Ottawa, 2012.

CONSORTIUM NATIONAL DE FORMATION EN SANTÉ (CNSF). *Document de réflexion pour le DVD « Quand la santé c'est aussi la langue ! »*, Ottawa, 2011.

CONSORTIUM NATIONAL DE FORMATION EN SANTÉ (CNSF) et SOCIÉTÉ SANTÉ EN FRANÇAIS (SSF). *La santé des francophones en situation minoritaire : un urgent besoin de plus d'information pour offrir de meilleurs services*, 2010.

FÉDÉRATION DES COMMUNAUTÉS FRANCOPHONES ET ACADIENNE DU CANADA. *Pour un meilleur accès à des services de santé en français*, Ottawa, Comité consultatif des communautés francophones en situation minoritaire, 2001.

FORGUES, Eric, et al. *Tunihiniq Aanniaqtailinirmut Pivikhanik Uituitigut Inuqarniani Ikitqianik*, Moncton, Kanatami Katitirivik Qayihainirmut Inukittunik Uqauhilingnik (CIRLM), 2011.

AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT KANATAMI. *Ilainnaani: Ihumagiyayut Atjigiiktittinirmi Kiuqattarniglu Munaqtiunirmi Kanatami*, Ottawa, 2001.

AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT KANATAMI. *Aanniaqtuqanngittuliriniq, Iltarimayayut Uqauhinut Maligaq*, Ottawa, 2004.

AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT KANATAMI. *Kanataup Aanniaqtuqanngittulirmimut Maligaq Unipkaliugaq Ukiumut 2012-2013*, Ottawa, 2013.

AANNIAQTUQANNGITTULIRINIRMUT KATIMAYIT KANATAMI. *Aulavallianirmut Unipkaliugaq 2013: Nutaannguqtiriniq Aanniaqtuqanngittulirinirmik Kanatami*, Ottawa, 2013.

AANNIAQTUQANNGITTULIRINIRMUT KATIMAYIT KANATAMI. *Kanataup hapirnaqtuukkuutuutait- Pivaalliqtiriniq aanniaqtulirinirmi Itqilinut, Inungnut, Qablunaagayunullu inutquanik*, Ottawa, 2013.

MCIVOR, Onowa, Art NAPOLEON unalu Kerissa M. DICKIE. *Uqauhiq Ilitquhiglu Hapummiyit Hapirnaqtuukkuuqtunut Nunanut*, Victoria (B.C.), Makpiraaq Nunaqaqqaqtut Aanniaqtailiniannut, November 2009.

NOVA SCOTIA AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Iltqihirmik Iliharnirmut Maligaurutikhaq Munaqtiuyunut Nova Scotia-mi*, Halifax, 2005.

NUNAVUNMI AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Aanniaqtuliriyit aulaqtitauniatunut atuagaq, Iqaluit, Kavamanga Nunavut, June 2013.*

NUNAVUNMI AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Maligaruti 2 - Aanniaqtumi Malikti, Iqaluit, Kavamanga Nunavut*

NUNAVUNMI AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Aanniaqtunik Piqatigiikniq, Iqaluit, 2014.*

NUNAVUNMI AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Ilittuqhautikhat Aanniaqtut Tingmitjutikhaitigut, Iqaluit, [http://www.gov.nu.ca/health/information/medical-travel].*

NUNAVUNMI AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Aanniaqtunik Munaqtunirmut Maligaq - Ukiumut Unipkaliugaq 2012-2013, Iqaluit.*

NUNAVUNMI AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT. *Rapport annuel 2012-2013 sur le fonctionnement du régime d'assurance-maladie, Iqaluit, 2014.*

NUNAVUT AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT INULIRIYILILLU. *Pivallianirmut Parnaiyagaq, 2011-2014, Iqaluit.*

NUNAVUT AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT INULIRIYILILLU. *Nunani Nipit: Unipkaliugaq Aviktuqhimayunit Nunait Aanniaqtailiniannut Katimaniq, Iqaluit, March 2010.*

NUNAVUT AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT INULIRIYILILLU. *Nunaliurniq Aannianngittunik - Inungnut Apquhiugaq Aanniaqtailinirmut Nunavunmi 2008-2013, Iqaluit.*

NUNAVUT AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT INULIRIYILILLU. *Aanniaqtuqanngittuliriyit Inuliriyiillu Havarviita Havaamut Ilihimalinirmik Taigualiugaq, Iqaluit, 2008.*

NUNAVUT AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT INULIRIYILILLU. *Nunavut Munaqhikhaqtarnianut Pihimanahuarnianullu Apquhiugaq, Iqaluit, 2007.*

NUNAVUT AANNIAQTUQANNGITTULIRIYIT INULIRIYILILLU. *Aanniaqtailinirmut Avuuriniq Uktuqtauuyuq Nunavunmi, Iqaluit.*

NUNAVUT HAVAKTULIRIYIIT. *Aanniarnirmut Tingmiyariaqarniq Havanginniq, Iqaluit, Kavamanga Nunavut, August 2009.*

NUNAVUT TUNNGAVIK TIMINGA. *Ukiumut Unipkaliugaq 2011-2012, 2012-2013 Qanurinniannut Inuit Ilitquhiata Inuuhitalu, Iqaluit, 2013.*

NUNAVUT TUNNGAVIK TIMINGA. *Munaqhikhaqtarnianut Pihimanahuarnianullu Apquhiugaq, Iqaluit, 2009.*

AFISIA KAMISINAP ILITARIMAYUYUNUT UQAHINUT. *Hivulliuqtiunirmut Ayunnginnirmut Naunaitkutit Ilirimatimayayunik Uqauhinik, Ottawa, 2011.*

AFISIA KAMISINAP ILITARIMAYUYUNUT UQAHINUT. *Kanatami Unipkaliugaq Pivikhatigut Inungnut Qavblunaatitut Uuiitutullu: Aallanngutirinnaqhiuq ilitquhirmik, Ottawa, 2001.*

AFISIA KAMISINAP ILITARIMAYUYUNUT UQAHINUT. *Ilitarimayuyut Uqauhit Ummatiptingni Kinauniptingni: Ihivriuriniq Ilitarimayuyunut Uqauhinut Maligarmik, Ottawa, Havaktuliriyit Kavamanillu Pivikhaliriyit Kanatami*, 2010.

RÉSEAU DE SANTÉ EN FRANÇAIS DU NUNAVUT (Résefan). *Rapport annuel 2011-2012*, Iqaluit, 2012.

RÉSEAU DE SANTÉ EN FRANÇAIS DU NUNAVUT (Résefan). *Propositions de projets et d'activités pour le MSSS*, Iqaluit, 2011.

RÉSEAU DE SANTÉ EN FRANÇAIS DU NUNAVUT (Résefan). *Nouvelle Loi sur la santé publique du Nunavut - Commentaires et recommandations*, Iqaluit, 2011.

RÉSEAU DE SANTÉ EN FRANÇAIS (Résefan). *Des services de santé en français dans un Nord en mutation*, Iqaluit, Association des francophones du Nunavut, 2006.

ROBINEAU, Anne et al. *La vitalité des communautés francophones dans les territoires*, Ottawa, Institut canadien de recherche sur les minorités linguistiques, 2010.

SANTÉ CANADA. *Consultation des communautés francophones en situation minoritaire: l'horizon 2013-2018*, Ottawa, 2011.

SANTÉ CANADA. *Plan stratégique sur la santé des Premières nations et des Inuits : Un parcours partagé vers l'amélioration de la santé*, Ottawa, 2012.

SOCIÉTÉ SANTÉ EN FRANÇAIS (SSF). *Santé en français, communautés en santé : Une offre active de services de santé pour une meilleure santé des francophones en situation minoritaire*, Ottawa.

KANATAMI AANNIAQTULIRIYITIGUT HAPUMMIYIIT TIMINGA, [<https://oplfrpd5.cmpa-acpm.ca/home>].

MANILIRIYIT KATIMAYIT KANATAMI AFISIAT, *Atuagaq Aulainnaqtumik Tunihinirmut*, [http://www.tbs-sct.gc.ca/archives/hrpubs/ol-lo/chap1_201-eng.asp]

WALLACE, Susan. *Inuit aanniaqtailiniat: Niruaqtauhimayut naniyauhimayut 2012-mi Nubnaqqaqqaqtunik Qauyihagamit, Kihitiriyit Kanatami, Minista Havaqtunut*, 2014.

WELSH UQAUHINUT KAMISINA. *Uqauhira, Aanniaqtailinira: Welsh Uqauhinut Kamisinap Ihivriurinia Welsh-mik Uqauhirmik Munaqhinirmi*, Wales, 2014.

Uqaqvigiluta hivayautikkut, qaritauyakkut, titiraqarvikkut takuyakturlutaluunniit.

Hivayautikkut

(867) 975-5080

Akiittuq hivayautaat 1 877 836-2280

Qaritauyakkut

langcom@langcom.nu.ca

Titiqqivianut

Titiraqarvinga 309, Iqaluit, Nunavut, X0A 0H0

Havagviup nayugaa

630, Queen Elizabeth II Way, 3rd Floor
(Qamutiik – First Nations Bank Building)

ᐅᓐᐅᓐᓐᓐᓐ ᐅᓐᓐᓐᓐᓐᓐ ᐅᓐᓐᓐᓐᓐᓐ

Uqauhinut Kamisinaup Havakvia Nunavunmi
Office of the Languages Commissioner of Nunavut
Bureau du Commissaire aux langues du Nunavut